

HE 160/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opintotukilain ja yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia ja yleisestä asumistuesta annettua lakia.

Esityksen mukaan asumislisään olisivat oikeutettuja opiskelijat, joka asuvat vuokra- tai asumisoikeusasunnossa. Asumislisän määrä olisi enintään 80 prosenttia kuukausikohtaisista ja kuntaryhmittäin määräytyvistä enimmäisasumismenoista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2025 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi	3
2.1 Nykytila	3
2.2 Nykytilan arviointi	6
3 Tavoitteet	10
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	10
4.1 Keskeiset ehdotukset	10
4.2 Pääasialliset vaikutukset	11
4.2.1 Valtiontaloudelliset vaikutukset	11
4.2.2 Vaikutukset opiskelijan toimeentuloon ja asemaan	12
4.2.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	19
4.2.4 Vaikutukset asumistukisiirtoa koskevan tutkimuksen pohjalta	19
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	20
6 Lausuntopalaute	22
7 Säännöskohtaiset perustelut	23
7.1 Opintotukilaki	23
7.2 Laki yleisestä asumistuesta	25
8 Voimaantulo	26
9 Toimeenpano ja seuranta	26
10 Suhde muihin esityksiin	26
10.1 Suhde talousarvioesitykseen	26
10.2 Suhde muihin esityksiin	27
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	27
LAKIEHDOTUKSET	31
1. Laki opintotukilain muuttamisesta	31
2. Laki yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta	33
LIITE	36
RINNAKKAISTEKSTIT	36
1. Laki opintotukilain muuttamisesta	36
2. Laki yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta	39

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan opiskelijoiden yleisen asumistuen rinnalle selvitetään ja kehitetään yhteisasumista suosiva ja taloudellisesti houkutteleva vaihtoehto.

Hallituksen vuosille 2025-2028 laatiman julkisen talouden suunnitelman mukaan opiskelijat palautetaan yleisestä asumistuesta opintotuen asumislisän piiriin 1.8.2025. Muutoksen arvioitu nettosäästö nousee vuoteen 2028 mennessä 57 miljoonaan euroon.

Opintotuesta säädetään opintotukilaissa (65/1994). Opintotuen tavoitteena on opintojen aikaisen toimeentulon turvaaminen taloudellisen tuen tarpeessa oleville päätoimisille opiskelijoille. Opintojen aikana maksettava opintotuki koostuu opintorahasta, asumislisästä ja opintolainan valtiontakauksesta. Muut kuin lasta huoltavat opiskelijat siirtyivät 1.8.2017 yleisen asumistuen piiriin. Yleisen asumistuen tarkoituksena on alentaa pienituloisen ruokakunnan asumismenoja (laki yleisestä asumistuesta 938/2014).

1.2 Valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Esitysluonnos oli lausuntokierroksella ajalla 19.8.–11.9.2024. Kiireellisestä aikataulusta johtuen lausuntoaika oli ohjeellista kuuden viikon lausuntoaikaa lyhyempi. Lausuntoaika oli tavanomaista lyhyempi, koska keskeiset sidosryhmät (Kansaneläkelaitos ja sosiaali- ja terveysministeriö) osallistuivat valmisteluun. Opiskelijajärjestöille järjestettiin myös erillinen kuuleminen lausuntokierroksen alussa. Lausuntopyyntö julkaistiin Lausuntopalvelu.fi -palvelussa ja lausuntopyyntö esitysluonnoksesta lähetettiin valtiovarainministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle, työ- ja elinkeinoministeriölle, oikeusministeriölle, Ahvenenmaan maakuntahallitukselle, Kansaneläkelaitokselle, Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf:lle, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry:lle, Suomen Lukiolaisten Liitto ry:lle, Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry:lle, Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry:lle, Suomen Ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry:lle, Suomen Kansanopistoyhdistys ry:lle sekä Finanssiala ry:lle.

Hallituksen esityksen valmistelua koskevat asiakirjat löytyvät opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivulta: <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM062:00/2024>

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Nykytila

Opintotuki

Päätoimisen opiskelijan toimeentulo koostuu pääasiassa opintotuesta, yleisestä asumistuesta sekä opiskelijan omista tuloista. Opintotukilain mukainen opintotuki koostuu opintorahasta ja opintolainan valtiontakauksesta sekä eräissä tilanteissa myönnettävästä asumislisästä.

Opintotuen määrään vaikuttavat opiskelijan ikä, siviilisääty, asumismuoto sekä koulutusaste. Opintorahan perusmäärä voi olla täysi-ikäisellä itsenäisesti asuvalla opiskelijalla enintään 279,38 euroa kuukaudessa. Opintorahaa saavalla alle 18-vuotiaan lapsen huoltajalla on oikeus opintorahan huoltajakorotukseen (141,63 €/kk), jolloin opintoraha on 421,01 euroa kuukaudessa.

Opintolainan valtiontakauksen määrä on kotimaassa opiskelevalla täysi-ikäisellä opiskelijalla 850 euroa kuukaudessa ja ulkomailla opiskelevalla opiskelijalla 1 000 euroa kuukaudessa. Itsenäisesti asuvan alle 18-vuotiaan opintorahan perusmäärä on 113,57 euroa kuukaudessa ja sitä voidaan korottaa vanhempien pienten tulojen perusteella. Tällöin se on enintään 279,38 euroa kuukaudessa, kun otetaan huomioon oppimateriaalilisä. Oppimateriaalilisää myönnetään vain pienituloisen perheen opiskelijalle, joka opiskelee muussa kuin maksuttomassa koulutuksessa. Alle 18-vuotiailla opintolainan valtiontakauksen määrä on 400 euroa kuukaudessa. Opintorahaa ei kuitenkaan myönnetä opiskelijalle, jonka elatusta varten maksetaan lapsilislain (796/1992) mukaista lapsilisää taikka vastaavaa etuutta ulkomailta. Lapsilisan piirissä oleva itsenäisesti asuva opiskelija voi kuitenkin saada opintolainan valtiontakauksen, jos vanhempien veronalaisten ansio- ja pääomatulojen yhteismäärä on alle 64 400 euroa vuodessa.

Opintotukilain 3 §:n 1 momentin kolmannen kohdan mukaan tukikuukaudella tarkoitetaan kuukautta, jonka aikana opiskelija saa opintorahaa tai asumislisää. Siten asumislisäkuukausi kuluttaa tukikuukausia siinä missä opintorahakuukausikin. Tukikuukausi katsotaan 7 b §:n mukaan käytetyksi, kun tukikuukauden opintoraha tai asumislisä on maksettu. Tukikuukausi palautuu uudelleen käytettäväksi, jos tuensaaja maksaa vapaaehtoisesti takaisin tukikuukauden opintorahan ja asumislisän tukivuotta seuraavan kalenterivuoden aikana valtioneuvoston asetuksella säädettävään määräaikaan mennessä. Lukuvuoden tukikuukausien määrä on 7 c §:n mukaan korkeakoulututkintoa varten yhdeksän kuukautta lukuvuodessa. Tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa ja ammatillisista perustutkintoa varten sekä lukiokoulutuksessa opintotuki myönnetään kymmeneksi kuukaudeksi lukuvuodessa. Opintotuki voidaan hakemuksesta myöntää edellä mainittuja aikoja lyhyemmäksi ajaksi. Opintotuki voidaan hakemuksesta myöntää myös pidemmäksi ajaksi, jos opiskelija osoittaa harjoittavansa opintoja lukuvuoden aikana sitä pidemmän ajan. Lukiokoulutuksessa opintotuki voidaan myöntää kesä- tai heinäkuulle vain, jos opiskelija suorittaa oppilaitoksessa lukion oppimäärään sisältyviä opintoja. Kalenterikuukausi oikeuttaa opintotukeen Suomessa, jos siinä on vähintään 18 opintotukeen oikeuttavaan aikaan kuuluvaa päivää. Ulkomailla opiskelua varten opintotuki myönnetään täysien opiskelukuukausien mukaan opintojen alkamispäivästä. Lukuvuoden tukikuukausien määrä koskee sekä opintoraha- että asumislisäkuukausia.

Opintojen katsotaan edistyneen opintotukilain 5 b §:n 4 momentissa tarkoitettussa määräajassa riittävästi, jos opintosuorituksia on sen lukuvuoden alusta lukien, jolloin määräaika on päättynyt, vähintään 20 opintopistettä ja keskimäärin vähintään 5 opintopistettä tukikuukautta kohden. Tukikuukaudeksi lasketaan kuukausi, joka opiskelijalle on myönnetty opintorahaa tai asumislisää. Opintojen tulee siten edistyä, vaikka opiskelija nostaisi pelkästään opintorahaa tai asumislisää.

Opintotukeen vaikuttavista opiskelijan tulorajoista säädetään opintotukilain (65/1994) 17 ja 17 a §:ssä sekä 18 §:ssä. Opiskelijan omiin tuloihin perustuvassa tarveharkinnassa käytetään tukikuukausien määriin suhteutettuja vuositulorajoja, jotka lasketaan tuettomien ja tuellisten kuukausien tulorajojen perusteella. Opiskelija voi ansaita nk. vapaan vuositulon milloin vain kalenterivuoden aikana. Tukea haettaessa ja maksettaessa ei tuloja tutkita, vaan tuloseuranta tehdään jälkikäteen verotuksen valmistuttua. Tuellisen kuukauden tuloraja on 1 040 euroa ja tuettoman kuukauden tuloraja 3 120 euroa.

Asumislisä

Opiskelijoiden asumislisäjärjestelmä on ollut käytössä vuodesta 1977, jolloin järjestelmän piiriin tulivat aluksi yksin vuokralla asuvat ja myöhemmin myös lapsettomat opiskelijaparit ja muut yhdessä asuvat opiskelijat. Opintotuen osana oleva asumislisäjärjestelmä on ollut luonteeltaan yksilöllinen tuki ja osa opintotukea ja sen tavoitteita. Opintotuen asumislisä oli ennen opiskelijoiden siirtämistä yleiseen asumistukeen 80 prosenttia enintään 252 euron asumiskustannuksista eli enintään 201,60 euroa kuukaudessa. Vuonna 2016 opintotuen asumislisä oli keskimäärin 195 euroa kuukaudessa (1 236 €/vuosi). Asumislisää ei maksettu, jos asumismenot olivat alle 33,63 euroa kuukaudessa.

Asumislisän määrään eivät vaikuta todelliset asumismenot silloin kuin opiskelija asuu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla, vaan asumislisää maksetaan kaavamaisesti 210 euroa kuukaudessa. Kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelijalla on myöskin kaavamainen asumislisä (88,87 e/kk).

Yleinen asumistuki

Valtio tukee pienituloisten kotitalouksien asumismenoja kolmen eri asumistukijärjestelmän kautta. Yleinen asumistuki on tarkoitettu pienituloisen ruokakunnan asumismenojen vähentämiseksi. Eläkkeensaajan asumistuki on tarkoitettu pienituloisen eläkkeensaajan asumismenojen vähentämiseksi. Varsinaisten asumistukijärjestelmien lisäksi asumismenoja korvataan myös sotilasavustuksen asumisavustuksella. Lisäksi asumismenoihin joudutaan usein maksamaan toimeentulotukea, jos asumistuki ja muut tulot eivät riitä asumismenojen kattamiseen.

Yleistä asumistukea on myönnetty 1940-luvulta alkaen, aluksi perheenasuntoavustuksena osana aravajärjestelmää monilapsisille perheille ja vuodesta 1962 alkaen vuokra-asunnoissa asuville lapsiperheille lapsiperheiden asumistuesta annetun lain (586/1961) mukaisesti. Asumistukilain (408/1974) voimaan tullessa heinäkuussa 1975 asumistuki ulotettiin lapsiperheiden lisäksi nuoriin lapsettomiin aviopareihin, opiskelijoihin ja uusiin omistusasuntoihin. Perhekohtainen ja asuntoon sekä sen tasoon kiinteästi sidotun asumistuen katsottiin kuitenkin soveltuvan huonosti opiskelijoille, jotka vaihtoivat usein asuntoa. Vuonna 1977 opintotukeen tulikin opiskelijoiden asumislisäjärjestelmä.

1.8.2017 muut kuin lasta huoltavat opiskelijat siirtyivät yleisen asumistuen piiriin. Yleisen asumistuen määrään vaikuttaa ruokakunnan tulot, ruokakunnan koko, hyväksyttävien enimmäisasumismenojen määrä sekä asunnon sijaintikunta. Yleisen asumistuen tarveharkinta on linkitetty opintotuen tarveharkintaan siten, että asumistukea myönnetään alaikäiselle opiskelijalle, jos hän saa opintotukea.

Kelan tilastojen mukaan opiskeljaruokakunnista yksin asuvalla asumistuki oli toukokuussa 2024 keskimäärin noin 344 euroa kuukaudessa, lapsettomalla parilla noin 392 euroa kuukaudessa, kahden huoltajan ruokakunnalla noin 502 euroa kuukaudessa ja yhden huoltajan ruokakunnassa 523 euroa kuukaudessa.

2.2 Nykytilan arviointi

Asumislisän ja yleisen asumistuen vertailua

Opintotuen asumislisän saaminen edellyttää taloudellisen tuen tarvetta ja opintojen edistymistä samalla tavalla kuin opintorahankin saaminen. Opintotuen asumislisään vaikuttavat vain opiskelijan omat tulot ja sitä maksetaan opintotukeen oikeuttavalta opiskeluajalta, joka on korkea-asteella pääsääntöisesti yhdeksän kuukautta lukuvuodessa. Toisella asteella opintotukea maksetaan yleensä 10 kuukautena. Opintotuki voidaan hakemuksesta myöntää tavanomaista aikaa lyhyemmäksi ajaksi. Opintotuki voidaan hakemuksesta myöntää myös pidemmäksi ajaksi, jos opiskelija osoittaa harjoittavansa opintoja lukuvuoden aikana sitä pidemmän ajan.

Yleinen asumistuki on pienituloisten ruokakuntakohtainen etuus ja ruokakunnan muodostavien jäsenten tulot vaikuttavat asumistuen määrään. Yleisen asumistuen tukiaika on ympärivuotinen, eikä sen saaminen edellytä opintojen edistymistä. Yleiseen asumistuen saamiseen vaikuttavat useat olosuhteita määrittävät muut tekijät kuten ruokakunnan koko, tulojen ansainta-ajankohta tai vesi- ja lämmityskustannukset.

Keskeisin ero järjestelmien välillä on se, että opintotuen asumislisää voi saada suuremmilla tuloilla kuin yleistä asumistukea ja yleinen asumistuki määräytyy kuntaryhmäkohtaisesti. Yleisessä asumistuessa huomioon otettavat tulot poikkeavat opintotuen asumislisässä huomioon otettavista tuloista. Opintotuessa käytetään tuloverolain veronalaisen vuositulon käsitettä. Asumistukea laskettaessa kuukausitulona otetaan huomioon ruokakunnan jäsenen jatkuvat tai vuosittain toistuvasti saamat bruttotulot lukuun ottamatta etuoikeutettuja tuloja. Tuloina ei oteta huomioon perintöä, lahjaa, satunnaista myyntivoittoa ja niihin verrattavia satunnaisia tuloja eikä lasten tuloja, lukuun ottamatta tuen hakijan ja hänen puolisonsa tuloja.

Yleisessä asumistuessa täyteen tukeen oikeuttavien tulojen raja on yksin asuvalla 780 euroa kuukaudessa. Tulorajat, joiden jälkeen ei saa tukea lainkaan, vaihtelevat kuntaryhmäkohtaisesti. Yksin asuvalla tulojen yläraja on I kuntaryhmässä 1 844 e/kk, II kuntaryhmässä 1 612 e/kk ja III kuntaryhmässä 1 506 e/kk.

Opintotuen asumislisässä on vuosituloihin perustuva tuloharkinta. Vuosituloraja lasketaan tuettomien (3 120 e/kk) ja tuellisten kuukausien tulorajojen (1 040 e/kk) perusteella. Tyypillinen yhdeksänä kuukautena lukuvuodessa tukea nostavan opiskelijan vuosituloraja on 18 720 euroa (9 kk x 1 040 e/kk + 3 kk x 3 120 e/kk). Siten hänellä voi olla tuloja keskimäärin 1 560 euroa kuukaudessa ja saada samalla täysimääräisen opintotuen. Vastaavalla tulotasolla yksin asuva henkilö ei saa yleistä asumistukea lainkaan III kuntaryhmässä. Päätoimisesti opiskelevalla opintotuen saajalla voi siis olla kaksi kertaa enemmän tuloja kuin asumistuen piirissä olevalla pientuloisella henkilöllä voi olla ennen kuin sillä on vaikutusta opintotuen määrään. I kuntaryhmässä yksin asuva henkilö ei saa lainkaan asumistukea, jos tulot ovat keskimäärin 1 844 euroa kuukaudessa. Vastaavalla tulotasolla on mahdollista saada kuitenkin opintotukea seitsemälle kuukaudelle (7 kk x 1 040 e/kk + 3 120 x 5 kk = 22 880/12 = 1 906 e/kk). Opintotuen saaja ei siten ole yhtä voimakkaasti riippuvainen asumisen tuesta ja voi parantaa toimeentuloaan palkkatuloilla joustavammin kuin muut asumistuen piirissä olevat pienituloiset.

Yleisessä asumistuessa otetaan huomioon asumiskustannusten alueellisia eroja, joten se vaihtelee yksin asuvalla kuntaryhmäkohtaisesti. I kuntaryhmässä hyväksytään yksin asuvalla asumismenoja enintään 563 e/kk, II kuntaryhmä 447 e/kk ja III kuntaryhmässä 394 e/kk. Kelan tilastojen mukaan asumismenot vaihtelevat kuntaryhmittäin asumistukea saavilla siten, että I kuntaryhmässä asumismenot ovat noin 30 prosenttia korkeammat kuin II kuntaryhmässä ja

46 prosenttia korkeammat kuin III kuntaryhmässä. II kuntaryhmässä asumismenot ovat 12 prosenttia korkeammat kuin III kuntaryhmässä.

Asumisen tukemisen muutoksia

Ennen opiskelijoiden siirtämistä yleiseen asumistuen piiriin oli yleisen asumistuen saavien yksin asuvien keskimääräinen vuokra suurempi (484 e/kk) kuin opintotuen asumislisän saajien keskimääräinen vuokra (376 e/kk) eli opintotuen asumislisän saajat asuivat keskimäärin halvemmissä asunnoissa kuin yleisen asumistuen saajat. Asumislisä kattoi keskimäärin 52 prosenttia asumismenoista. (HE 231/2016 vp)

Huhtikuussa 2024 yleisen asumistuen piirissä olevien yksin asuvien opiskeljaruokakuntien keskimääräinen asumismeno oli 568,61 euroa kuukaudessa, kun se oli muilla yksin asuvilla 573,71 euroa kuukaudessa. Opintotuen saajat asuvat siten nykyisin lähes samanhintaisissa asunnoissa kuin muut yleisen asumistuen saajat. Opiskeljaruokakuntien keskimääräinen vuokra on siten noussut vuoden 2016 tasosta hieman yli 50 prosenttia ($568,61 - 376 = 192 / 376 = 51 \%$).

Asumistukeen siirtyminen paransi asumisen tuen kattavuutta. Yleinen asumistuki kattoi huhtikuussa 2024 keskimäärin noin 60 prosenttia yksin asuvan opiskeljaruokakunnan keskimääräisistä asumismenoista. Siten asumistuen kattavuus on asumislisän kattavuutta parempi.

Hallitusohjelmaan perustuvat asumistuen uudistaminen ja perusturvaetuuksien indeksitarkistusten määräaikainen jäädyttäminen ovat muuttaneet opiskelijoiden toimeentuloedellytyksiä. Lasta huoltavien opiskelijoiden päätoimisen opiskelun edistämiseksi ja ostovoiman turvaamiseksi opintorahan huoltajakorotukseen tehtiin 1.1.2024 euromääräinen tasokorotus. Myöskin opintolainan valtiontakauksen määriä korotettiin 1.8.2024 opintotuen ostovoiman turvaamiseksi. Valtiontakauksen korottaminen tarkoituksena oli, että opintotuki yhdessä asumistuen kanssa riittäisi turvaamaan opiskelijoiden minimikulutusta.

Osana hallitusohjelman mukaisia valtion talouden sopeuttamistoimia yleisen asumistuen indeksitarkistukset on jäädytetty siten, että euromääriä ei tarkisteta vuosina 2024–2027 siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa säädetään (Laki1296/2023). Hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa myös yleisen asumistuen kokonaisuudistuksen, jonka tavoitteena on tukien kohdistuminen tukea eniten tarvitseville ryhmille. Yleisestä asumistuesta on poistettu 1.4.2024 300 euron ansiotulovähennys ja perusomavastuu on korotettu 42 prosentista 50 prosenttiin. Myös korvausprosenttia on alennettu 80 prosentista 70 prosenttiin hyväksytyjen asumismenojen ja perusomavastuun erotuksesta. Asumistuen kuntaryhmät I ja II on yhtenäistetty ja omistusasuntoihin ei enää myönnetä asumistukea 1.1.2025. (Laki 1241/ 2023). Kun otetaan lisäksi huomioon opintorahan indeksijäädytys, on yhteisvaikutus yksin asuvalla täysi-ikäisellä opiskelijalla esimerkiksi seuraava:

Opintorahat: -31,70 e/kk (noin 11 prosentin leikkaus)

Asumistuen indeksijäädytys: -34 e/kk (noin 11 prosentin leikkaus esimerkiksi 310 euron asumistukeen)

Asumistuen ehtojen muutokset keskimäärin -62 e/kk (HE 80/2023)

Yhteensä noin -128 e/kk.

1.4.2024 voimaan tulleiden asumistukimuutosten jälkeen asumisen tuen kattavuus on Kelasta saatujen tietojen perusteella opintotukea saavilla alhaisempi kuin vuoden 2023 lopussa. Yleistä asumistukea saa tänä vuonna arviolta 395 000 ruokakuntaa. Keskimääräinen ruokakunnalle

maksettu asumistuki on noin 356 euroa kuukaudessa, ja ruokakuntien asumismenot ovat keskimäärin 670 euroa kuukaudessa. Yleinen asumistuki kattaa siten keskimäärin 53 prosenttia asumismenoista. Opintotukea saavilla opiskelijaruokakunnilla asumistuki on 360 euroa kuukaudessa, ja asumismenot keskimäärin 620 euroa kuukaudessa. Siten asumislisä kattaa keskimäärin 58 prosenttia asumismenoista.

Edellä kuvattujen muutosten lisäksi hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta siten, että nk. varallisuusharkinta palautetaan asumistuen myöntämisehtoihin (HE 126/2024 vp). Muutos tulee pienentämään asumistukea arviolta 1 900 opiskelijaruokakunnalla keskimäärin 114 euroa kuukaudessa kevätlukukautena 1–7 kuukauden aikana.

Asumistukeen siirron vaikutukset

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) on laatinut selvityksen opiskelijoiden asumistukeen siirron vaikutuksista. Tutkimuksessa selvitettiin sitä, kuinka opiskelijoiden asumistaso ja kustannukset muuttuivat siirron myötä. Lisäksi tarkasteltiin muutoksia opiskelijoiden opintopistekertymissä, koska yleisen asumistuen ehtona ei ole ollut opintojen edistyminen¹.

VATT:n selvityksen mukaan opiskelijoiden asumistukeen siirto lisäsi opiskelijoiden yksinasumista. Vuodesta 2016 vuoteen 2022, yksin asuvien osuus kasvoi noin 10 prosenttiyksikköä enemmän opiskelijoiden parissa kuin selvityksen vertailuryhmässä. Vuonna 2022 noin 60 prosenttia opiskelijoista asui yksin. Suurin osa yksin asumisen kasvusta johtui siitä, että yksin asuvien alttius pysyä yksin kasvoi, ja vanhemmilta muutettiin aiempaan useammin asumaan yksin. Opiskelijoilla myös siirtyminen parisuhteesta tai kimppe-asunnosta yksinasumiseen kasvoi jonkin verran. Opiskelijoiden yksinasumisen yleistymisen myötä asumisväljyys (huoneiden määrä asukasta kohti) kasvoi hieman. Myös vapaarahoitteisissa vuokra-asunnoissa asuminen jatkoi kasvua. Opiskelija-asuntosäätiöiden asunnoissa asumisen väheneminen jatkui uudistuksen jälkeen. Alueellisesti tarkastellen erityisesti Helsingissä opiskelijoiden saamien opintorahan ja asumisen tuen summan keskiarvo kasvoi, mutta muualla ei, koska opintorahan leikkaus kompensoi kasvanutta asumistukea. Monilla sellaisilla pariskunnilla, joista toinen on opiskelija ja toinen ei, asumisen tuen saaminen loppui kokonaan uudistuksen jälkeen.

Tutkimuksessa havaitaan kesäopintojen vähentyneen uudistuksen jälkeen, mutta niiden merkitys opintojen etenemisen kannalta oli jo alun alkaen hyvin pieni. Ennen uudistusta asumislisää maksettiin vain opintotukikuukausilta, joten opiskelijan täytyi suorittaa kesäopintoja ja nostaa opintotukea saadakseen sitä kesällä. Uudistuksen jälkeen ei tarvinnut suorittaa kesäopintoja asumistukea saadakseen. Myös koko vuoden opintopistekertymä väheni uudistuksen jälkeen. On mahdollista, että asumistuen uudistuksen myötä poistunut opintosuoritusvelvoite vaikutti tähän kehitykseen.

Asumismuoto ja asumisen kustannukset

VATT:n asumistukisiirtoa koskevan selvityksen mukaan vuonna 2022 noin 70 prosenttia opiskelijoista asui vapaarahoitteisessa vuokra-asunnossa, 20 prosenttia ARA-asunnoissa ja 10 prosenttia omistus- tai asumisoikeusasunnossa. Selvityksen mukaan yksin asuvien osuus oli

¹ Vuoden 2017 asumistukiudistuksen vaikutukset opiskelijoiden asumiseen ja opintoihin. Kylliäinen, Olavi; Lyytikäinen, Teemu; Toikka, Max; Tuomala, Juha. VATT Tutkimukset 194.2024.

2022 noin 65 prosenttia, puolison kanssa asuvien osuus 25 prosenttia ja kimppa-asunnossa asuvien osuus noin 10 prosenttia. Asuntokantaa on selvityksen mukaan kehittynyt viime vuosina siten, että erityisesti yksiöitä ja kaksioita on tarjolla enemmän kuin koskaan. Kerrostaloasuntojen, etenkin vuokratyössä olevien, määrän kasvu voi osittain liittyä opiskelijoiden siirtymiseen yleisen asumistuen piiriin ja yleisen asumistuen vuoden 2015 muutoksiin.

Opiskelija-asuntoyhteisöillä on yhteensä vajaa 70 000 asuntopaikkaa. Opintotuen asumislisää saavista (n. 224 000) asuntopaikka on siten mahdollinen noin joka kolmannelle. Opiskelija-asuntosäätiöiden asuntokannasta noin neljännes on soluasuntoja ja pienten soluasuntojen vuokrat vaihtelevat alle 200 eurosta hieman yli 300 euroon kuukaudessa. Yksin asuvalla opiskelija-asuntosäätiön vuokralaisella on yleensä käytössään alle 20 neliön asunto. SOA ry:n tilastojen mukaan opiskelija-asuntosäätiöiden keskineliövuokrat ovat noin 11–16 euroa.

Tilastokeskuksen mukaan ARA- ja vapaarahoitteisten asuntojen neliövuokrat suurimmissa kaupungeissa (Helsinki, Vantaa, Espoo, Tampere, Turku, Kuopio, Jyväskylä, Lahti, Kuopio, Oulu ja Lahti) vaihtelivat tämän vuoden toisella vuosineljänneksellä pääkaupunkiseudulla ilman huonelukukohtaista tarkastelua keskimääräisestä 18,75 eurosta Oulun 13,91 euroon neliöltä koko maan mediaanin ollessa 15,47 euroa. ARA- ja vapaarahoitteisten neliövuokrissa on melko suuri ero siten, että esimerkiksi ARA-rahoitteisten asuntojen keskineliövuokrat olivat tämän vuoden toisella vuosineljänneksellä pääkaupunkiseudulla 14,58 euroa vapaarahoitteisten ollessa 20,99 euroa ja Oulussa 11,98 euroa vapaarahoitteisten ollessa 14,66 euroa.²

Opintojen tuki Pohjoismaissa

Pohjoismaissa päätoimiseen opiskeluun kannustetaan opiskelijalle itselleen maksettavalla opintotuella, joka muodostuu sekä opintoraha- että lainamuotoisesta tuesta. Korkea-asteen opintotuki on lainapainotteinen Suomessa, Ruotsissa, Norjassa sekä Islannissa ja opintorahapainotteinen Tanskassa.

Suomessa opintotuen ja yleisen asumistuen enimmäismäärä voi olla nykyisin kuntaryhmästä riippuen enintään noin 1 523, 1 442 tai 1 405 euroa kuukaudessa ($279,38+850+394/313/276$ e/kk). Asumistuen osuus voi olla siten 20–26 prosenttia opintotuen ja asumistuen yhteen lasketusta enimmäismäärästä. Tyypillinen opintotuen ja asumistuen enimmäismäärä muissa Pohjoismaissa noin 1 200–1 500 euroa kuukaudessa. Erillistä asumistukea voidaan maksaa tietyin edellytyksin opintotukea saaville opiskelijoille Ruotsissa ja Tanskassa. Yleisen asumistuen osuus opiskelijan toimeentuloturvasta on Suomessa kuitenkin suurempi kuin muissa Pohjoismaissa käytössä olevien asumisen tukien osuus, johtuen järjestelmien erilaisista tavoitteista.

² Neliövuokrat on saatu Tilastokeskuksen asuntojen vuokria koskevasta tietokannasta.

Taulukko 1. Opintotuki ja asumisen tuki Suomessa ja eräissä muissa maissa

- Yksin asuva täysi-ikäinen opiskelijan tuki enintään e/kk

	opintoraha	opintolaina	yhteensä	asumisen tuki	yhteensä	lainan %-osuus	asumisen tuen %-osuus	opintorahan %-osuus
Suomi 2024	279,38	850	1 129	394	1 523	56	26	18
				313	1 442	59	22	19
				276	1 405	60	20	20
Tanska	914	467,58	1 381,58	84,45 e/kk*	1 466	32	6	62
Norja	476	714	1 190	-	1 190	60	0	40
Ruotsi	372	856	1 228	114 **	1 342	64	8	28

*Käytetty vertailua helpottamaan yleisen asumistuen vuokratilaa I kuntaryhmässä (563 e/kk)

** Ruotsissa asumistuki voi olla nuorilla enintään 1300 kruunua kuukaudessa.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on valtiontalouden sopeuttamistarpeiden vuoksi vähentää opiskelijoiden asumisesta aiheutuvia valtion menoja ja siirtää muut kuin lasta huoltavat opiskelijat opintotuen asumislisän piiriin.

Tavoitteena on ollut uudistaa aiemmin käytössä ollut asumislisä yhteisasumista suosivaksi ja taloudellisesti houkuttelevaksi.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan siirrettäväksi opintotuen piirissä olevat muut kuin lasta huoltavat opiskelijat yleisestä asumistuesta 1.8.2025 käyttöön otettavaan opintotuen asumislisän piiriin.

Opintotuen asumislisään olisivat oikeutettu opiskelijat, jotka asuvat vuokra-asunnossa tai asumisoikeusasunnossa. Asumislisän määrä olisi enintään 80 prosenttia kuukausittaisista ja kuntaryhmittäin määräytyvistä enimmäisasumismenosta. Opintotuen asumislisän saajilla olisi siten omavastuuta asumismenoista vähintään 20 prosenttia.

Kuntaryhmäkohtaisiin enimmäisasumismenorajoihin on päädytty, koska asumiskustannuksissa on alueellisia eroja. Asumislisän korvaavuusaste olisi sama kuntaryhmittäin. Opintotuen saajilla asumisen tuen keskimääräinen taso laskee muutoksen myötä kuntaryhmittäin suurin piirtein saman verran.

Vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa asumislisän määrä olisi enintään 83 euroa. Muut asumislisän määrät eivät muutu.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Valtionaloudelliset vaikutukset

Opintotuen asumislisään on esitetty vuodelle 2025 momentilla 29.70.55 Opintoraha ja asumislisä 179,2 milj. euroa. Summasta arvioidaan käytettävän noin 159 milj. euroa asumislisäsiirrosta aiheutuviin menoihin ja loput muihin asumislisämenoihin.

Yleisen asumistuen menot ovat Kelan mukaan tänä vuonna arviolta 1 760 miljoonaa euroa, josta opintotukea saavien ruokakuntien menot ovat 440 milj. euroa. Asumistuen säästöt ovat sosiaali- ja terveysministeriön mukaan arviolta 401 milj. euroa. Asumislisään siirron menot ovat vuoteen 2028 mennessä 344 milj. e, joten nettosäästö on 57 milj. e (401–344).

Taulukko 2. Arvio vaikutuksista opintotuki- ja toimeentulotukimеноihin

	2025	2026	2027	2028
Asumislisämenot Mom. 29.70.55 - Uusi malli	159	353	346	338
Toimeentulotukimenot Mom.33.10.57	2,7	6	6	6
Nettovaikutus	161,7	359	352	344

Esityksen fiskaaliset vaikutusarviot perustuvat Kansaneläkelaitoksessa laadittuihin laskelmiin, joissa lähtökohdanna on ollut muutosten vaikutus nykytilanteeseen verrattuna (Taulukko 3). Laskelmissa on oletettu jaetussa asunnossa asuvien osuuden kasvavan, koska samassa asunnossa asuvia ja asumislisä saavia puolisoita olisi enemmän (+ 2 000). Yleisen asumistuen puolella on oletettu, että opintorahaa saavien puoliset ja muut ruokakunnan jäsenet myös oletettavasti putoavat pois tuen piiristä, kun opintorahan saaja siirretään asumislisään. Asumistukimеноihin on pyritty tekemään kaikki tiedossa olleet lainsäädäntömuutokset (HE 74/2023 vp mukaan lukien) ja siirtyvä kohdejoukko on saatu valitsemalla Kelan datasta lapsettomat opintorahan saajat. Kelan laskelmassa asumislisän saajajoukko on arvioitu vertaamalla nykytilannetta vuoteen 2016, joka on viimeisin täysi vuosi, jolloin opiskelijat viimeksi ovat saaneet asumislisää. Tällöin noin 76 % itsenäisesti asuvista opiskelijoista sai opintorahan lisäksi asumislisää. Menoarviossa on huomioitu myös se, että osa opiskelijoista palauttaa liikaa samaansa asumislisää. Lisäksi laskelmissa on oletettu, että noin 4 000 muuten yksin asuvaa siirtyisi asumaan kimppa-asunnossa. Vaikka määrä on kaksinkertainen nykyiseen verrattuna, sillä ei ole suurta vaikutusta menoihin. Vuonna 2022 laaditun opiskelijabarometrin³ mukaan jaettu asunto oli ihanneasuntotyyppi viidellä prosentilla vastaajista. Saajamääräarvio jää siten hieman alle viiden prosentin.

³ Opiskelijabarometrin asumisen raportin tulokset ovat ladattavissa netistä os.
<https://www.otus.fi/hanke/opiskelijabarometri/>

Taulukko 3. Laskentaperusteet

Asumislisän asumismenorajat e/kk	saajamäärä	keskimäärin e/kk	Yleisen asumistuen asumismenorajat yhden hengen ruokakunnilla e/kk 1.4.2024	saajamäärä	keskimäärin e/kk
1.8.2024					
I kuntaryhmä: 370	54 000	291	I kuntaryhmä: 563	53 000	308
II kuntaryhmä: 310	105 100	247	II kuntaryhmä: 447	107 000	263
III kuntaryhmä: 270	49 400	214	III kuntaryhmä: 394	40 500	234
Yhteensä	208 500			200 500	

Opiskelijoiden siirtäminen lisäisi opintotuen asumislisän menoja momentilla Opintoraha ja asumislisä 29.70.55 vuonna 2025 noin 159 milj. euroa, 2026 noin 353 milj. euroa, 2027 noin 346 milj. euroa, 2028 arviolta noin 338 milj. euroa. Uudistuksen nettokustannus valtion toimeentulotukimenot mukaan lukien olisi vuoteen 2028 mennessä arviolta 344 milj. euroa. Lisäksi Kelan toimeenpanomenoihin muutoksesta aiheutuisi vuositasolla säästöä noin 6,2 milj. euroa.

Vanhemmalta vuokratusta tai vanhemman omistamassa asunnossa asuvien asumislisä oli enintään 58,87 e/kk 31.7.2017 asti. Summa voisi olla enintään 83 euroa kuukaudessa. Summa vastaisi noin 25 neliön suuruisen yksión tyypillistä hoitovastiketta (3 e/neliö). Tämä asumislisä kohdentuisi noin 5 200 opiskelijalle ja olisi yleiseen asumistuen mahdollistamaan tukeen taikka tavalliseen asumislisään verrattuna euromäärältään pienempi. Yleisessä asumistuessa ei ole ollut merkitystä sillä, onko asunto vuokrattu vanhemmalta. Vanhemmalta vuokratun asunnon asumislisän korotuksen kustannus olisi 0,8 milj. euroa (24 e x 6 kk x 5 200). Ilman rajausta menot olisivat olisi 8,2 milj. euroa (260 e x 6 kk x 5 200=8,2).

Kelan arvioiden mukaan noin 19 000 opintotuen saajalla olisi asumislisään siirtymisen vuoksi tarvetta toimeentulotukeen, mistä aiheutuisi vuositasolla menoja 6 milj. euroa. Toimeentulotukimenoista puolet kattaa valtio. I kuntaryhmässä toimeentulotukea maksettaisiin keskimäärin kolmena kuukautena 4 000 opiskelijalle keskimäärin 100 euroa, II kuntaryhmässä 13 000 opiskelijalle keskimäärin 114 euroa ja III kuntaryhmässä 2 000 opiskelijalle keskimäärin 93 euroa.

4.2.2 Vaikutukset opiskelijan toimeentuloon ja asemaan

Uudistuksen toteuttaminen merkitsisi valtaosalle yleisen asumistuen piirissä olevista opiskelijoista siirtymistä opintotuen asumislisän piiriin. Yhteensä noin 208 500 opintotuen saajaa siirtyisi asumislisän saajaksi. Näistä olisi 156 000 yksin asuvia ja 52 500 muita

opiskelijoita. Asumislisän saajia olisi arviolta 27 600 enemmän kuin nykyisin asumistukea saavia opiskelijoita on.

Järjestelmien välisten erojen vuoksi opiskelijoiden asumistuen tasossa tapahtuu muutoksia, koska asumislisä kohdentuu yksilöllisesti eikä ruokakunnalle. Lisäksi muutoksia aiheuttaa hyväksyttävien enimmäisasumismenojen ja tuen määräytymisen erot, erityisesti erilainen tulojen huomioonottamismalli.

Asumislisä olisi yksilökohtainen, kaavamaisempi tuki, joka mahdollistaisi isommat tulot ilman että sillä on vaikutusta tuen määrään. Tasoltaan se olisi kuitenkin yleistä asumistukea matalampi. Vaikka yleistä asumistukea voidaan maksaa enintään 12 kuukautta, sitä maksetaan keskimäärin yksin asuvilla 8,6 kuukautta ja muille 7,3 kuukautta. Asumislisän tyypillinen kuukausimäärä on keskimäärin 6,6 kuukautta. (Taulukko 4)

Opiskelijoiden saama asumislisä olisi pääsääntöisesti pienempi kuin nykyinen yleinen asumistuki. Opiskelijan saama asumislisä voisi olla enintään 3 552 euroa (12 kk x 370 x 0,8) vuodessa, kun asumistuen nykyinen enimmäismäärä on 4 729 euroa (12 kk x 563 x 0,7). Ero on siten enintään 1 177 euroa vuositasona. Yksin vuokralla asuva opintotuen saaja on saanut vuodessa tyypillisesti asumistukea 8,6 kuukautta ja opintotukea puolestaan 6,6 kuukautta. Vuositasona ero olisi kaavamaisesti laskien yksin vuokralla asuvalla opiskelijalla enintään noin 1 435 euroa (8,6 kk x 563 x 0,7-6,6 kk x 370 x 0,8).

Taulukko 4. Opintotuen asumislisän ja asumistuen keskeiset erot

	Opintotuen asumislisä	Yleinen asumistuki
Tuensaaja	yksilö	ruokakunta
Tukiaika	opintotukeen oikeuttava opiskeluaika (tyypillisimmin 9 kk/v)	ympärivuotinen
Keskimääräinen tukiaika	6,6 kk	8,6 kk
Keskimääräinen vuokra ⁴	535 e/kk	535 e/kk
Huomioitava enimmäisvuokra (e/kk)	I kuntaryhmä: 370 II kuntaryhmä: 310 III kuntaryhmä: 270	I kuntaryhmä: 563 II kuntaryhmä: 447 III kuntaryhmä: 394
Keskimääräinen tuki (malli jossa 3 asumismenon	255 e/kk ja 1 680 euroa vuodessa	281 e/kk ja 2 415 euroa vuodessa

⁴ Taulukon kaikissa kohdissa yksin asuva opiskelija

rajaa)		
Tuen määrä enintään e/kk	I kuntaryhmä: 296 II kuntaryhmä: 248 III kuntaryhmä: 216	I kuntaryhmä: 394,10 II kuntaryhmä: 312,90 III kuntaryhmä: 275,80
Tulot alkavat pienentää tukea	1 560 e/kk ⁵	780 e/kk
Tulot estävät tuen saamisen	2 978 e/kk	I kuntaryhmä 1 844 e/kk II kuntaryhmä 1612 e/kk III kuntaryhmä 1 540 e/kk
Saajamäärä	224 500 henkilöä (josta siirtyviä 208 500)	196 900 henkilöä

Lähde: Kela

Jos asumislisään siirtyvien (208 500) opiskelijoiden asumiskustannukset pysyisivät nykytasolla, niin asumisen tuki pienenesi noin 156 000 opiskelijalla (taulukot 5–7). Asumisen tuen poistuminen tai pienentyminen olisi vähintään 300 euroa vuodessa 140 000 opiskelijalla eli 70 prosentilla asumislisän saajista. 100 000 asumisen tuki pienensi yli 700 euroa vuodessa, mikä on 50 prosenttia asumislisän saajista. Noin 45 000 asumisen tuki säilyisi samana tai suurensi, mikä on vajaa neljännes asumislisän saajista.

Taulukoissa 5-7 esitetyt saajamäärien ja euromäärien muutokset kuvaavat muutoksia, jos opiskelijan asumistilanne ja tulot eivät muutu nykyisestä tilanteesta. Muutoksen todellisia seurauksia voidaan tarkastella vasta jälkikäteen.

Tuen menettäjissä on enemmän naispuolisia opiskelijoita ja tuki kasvaisi useammalla naisella kuin miehellä. Puolison tulojen huomioon ottamisen poistuminen lisää hieman enemmän naispuolisten opiskelijoiden asumislisää kuin miespuolisten opiskelijoiden, todennäköisesti koska miehillä on keskimäärin suuremmat tulot kuin naisilla. (Taulukko 5)

⁵ 9 tukikuukauden asumislisä

Taulukko 5: Muutokset tuen määrissä naisilla ja miehillä kuntaryhmäkohtaisesti

	Saajat, joilla tuki pienenee	Naiset	Miehet	Saajat, joilla tuki kasvaa	Naiset	Miehet
I kuntaryhmä	38 000	22 500	15 500	14 000	8 000	6 000
II kuntaryhmä	87 000	51 000	36 000	23 000	13 000	10 000
III kuntaryhmä	31 000	15 500	15 500	8 000	4 300	3 700
Yhteensä	156 000	89 000	67 000	45 000	25 300	19 700

Lähde: Kela

Oppilaitosasteittain tarkasteltuna korkea-asteen oppilaitosten opiskelijoissa olisi enemmän hyötyjiä kuin häviäjiä, koska todennäköisesti korkea-asteen opiskelijoissa on enemmän pariskuntia. Korkeakouluopiskelijoilla on kuitenkin pääsääntöisesti korkeammat tulot kuin toisen asteen oppilaitosten opiskelijoilla, minkä vuoksi asumislisä voi jäädä erityisesti yksin asuville pienemmiksi kuin toisen asteen oppilaitosten opiskelijoilla. (Taulukko 6)

Taulukko 6: Muutokset koulutusasteittain kuntaryhmäkohtaisesti

	Saajat, joilla tuki pienenee	Korkea-aste	Toinen aste	Saajat, joilla tuki kasvaa	Korkea-aste	Toinen aste
I kuntaryhmä	38 000	30 500	7 500	14 000	11 500	2 500
II kuntaryhmä	87 000	67 500	19 500	23 000	19 500	3 500
III kuntaryhmä	31 000	18 500	12 500	8 000	5 000	3 000
Yhteensä	156 000	116 500	39 500	45 000	36 000	9 000

Lähde: Kela

Asumislisään siirtymisestä hyötyisivät yhdessä asuvat parit tai jaetuissa eli nk. kimppa-asunnoissa asuvat opiskelijat. Puolison kanssa asuvilla tuki suurenisi keskimäärin 105/88 euroa kuukaudessa riippuen siitä onko toinen puoliso opintorahan saaja vai ei. Vuositasolla tuki nousisi puolison kanssa asuvilla keskimäärin hieman alle 800 euroa. (Taulukko 7)

Asumistuen piirissä jaetussa asunnossa asuvia on nykyisin noin 3 900. Jatkossa näitä opiskelijoita olisi asumislisän piirissä arviolta vähintäänkin 8 000. Tällä ryhmällä asumisen tuki

suurenisi keskimäärin 73 euroa kuukaudessa ja vuositasolla lähes 1 000 euroa. Jaetussa asunnossa asuvien määrä saattaa kuitenkin kasvaa oletetusta, mikä voi vaikuttaa asumislisämenoihin pienentävästi. (Taulukko 7)

Korkeita asumismenoja maksavien ja yksin asuvien opiskelijoiden tuki laskisi eniten, koska asumislisässä otettaisiin huomioon asumistukea alhaisemmat asumismenot ja sitä maksettaisiin vain opiskelukuukausilta. Ehdotetussa kolmen vuokratilanteen mallissa keskimäärin asumislisä olisi yksin asuvilla 29 euroa kuukaudessa pienempi kuin asumistuki. (Taulukko 7)

Taulukko 7. Muutokset eräissä opiskelijaryhmissä

Asumislisän piirissä olevat opiskelijat	Asumislisä €/kk 2025	Asumistuki €/kk 2025	Tuen muutos vuositasolla (e)	Saajamäärän muutos
Vuokralla yksin asuvat (yhteensä)	252	281	-763	+14 300
I kuntaryhmä	291	323	-734	+3 300
II kuntaryhmä	246	275	-729	+6 500
III kuntaryhmä	213	241	-664	+900
Asuu puolison kanssa, molemmat asumislisän saajia	247	159	+776	+4000
Asuu puolison kanssa, toinen asumislisän saaja	254	149	+771	+8 000
Jaetussa asunnossa asuvat	248	175	+979	+4 100
Miehet	251	265	-460	-600
Naiset	253	269	-766	+9 000

Lähde: Kela Huom! Saajamääriä ei voi laskea yhteen

Uudistuksen myötä opiskelijan saama rahamuotoinen tuki yhteiskunnalta laskisi asumisen tuen osuuden pienentymisen vuoksi. Lainan osuus enimmäismäärästä olisi jatkossa vähintään 60 prosenttia. Muutos vaikuttaisi hieman eri tavalla eri alueilla asuvien tilanteeseen. (Taulukko 8: Opintotuki ja asumistuki 2024 ja 2025)

Taulukko 8: Opintotuki ja asumistuki 2024 ja 2025

- Yksin asuva opiskelijan tuki enintään e/kk

	opintoraha	opintolaina	yhteensä	asumisen tuki 2024 asumislisä 2025	yhteensä	lainan osuus	asumisen tuen osuus %	opintorahan osuus %
1.8.2024	279,38	850	1 129	394 313 276	1 523 1 442 1 405	56 59 60	26 22 20	18 19 20
1.8.2025	279,38	850	1 129	296 248 216	1 425 1 377 1 345	60 62 63	21 18 16	19 20 21

Asumislisän ehtojen vuoksi suurimmalla osalla opintotuen saajista tulisi olla nykyistä edullisempi asunto. Jos opiskelijalla olisi tarve säilyttää nykyinen menotaso, edellyttäisi tuen pieneneminen esimerkiksi palkkatulojen lisäystä yksin asuvalla opiskelijalla tyypillisessä tilanteessa vuositasolla noin 800 euroa. Lisäys vastaa noin 10 päivän työpanosta. Itsenäisesti asuvan taloudellinen tuki laskisi muutamia prosentteja, mutta järjestelmä mahdollistaisi samalla aiempaa paremmin toimeentulon parantamisen palkkatuloilla.

Opiskelija hakisi asumislisää opintotuen yhteydessä eikä erikseen kuten nykyisin asumistukea haetaan. Uudistus helpottaisi opintotuen saajan edellytyksiä arvioida toimeentuloon vaikuttavia tekijöitä. Asumislisän määrän ei enää vaikuttaisi muiden samassa asunnossa asuvien tulot, joten tarveharkinta lievenisi ja järjestelmä suosisi yhteisasumista. Opiskelijalla olisi mahdollisuus kattaa elin- ja asumiskustannuksiaan korkeammilla tuloilla kuin yleisen asumistuen piirissä.

Uudistus lisäisi asumisen tukea saavien opiskelijoiden määrää, mutta suurella osalla opiskelijoista asumisen tuen määrä voisi pienentyä, ellei opiskelijalla ole mahdollisuutta hankkia edullisempaa asuntoa.

Osalla opiskelijoista mahdollisuus päätoimiseen opiskeluun paransi opintolainan valtiontakauksen noustua 1.8.2024. Osalla opiskelijoista yhteiskunnan taloudellinen tuki opiskelun ajalle voisi kuitenkin heikentyä, jos palkkatuloja ei ole tai lainaa ei ole mahdollista hyödyntää. Tällöin voisi syntyä toimeentulotuen tarvetta.

Opiskelija voi siirtyä opintojen aikana asumistuen piiriin, jos hänellä ei ole oikeutta saada opintotukea esimerkiksi opintotuen enimmäistukiajan päättymisen, opintojen riittämättömän edistymisen tai sairauspäivärahan saamisen vuoksi. Opiskelija siirtyy takaisin asumislisän piiriin, kun hänelle voidaan taas myöntää opintotukea. Asumislisältä asumistuella siirtyviä opiskelijoita arvioidaan Kelan tilastojen mukaan olevan vuosittain noin 12 800, joista noin puolet siirtyisi asumistuen piiriin opintojen riittämättömän edistymisen vuoksi. Opintotuen saa vuosittain noin 315 000 opiskelijaa, joista noin 215 000 on korkeakouluopiskelijoita ja 100 000 muita opiskelijoita.

Lasta huoltavat opiskelijat

Kun opiskelijaperheeseen syntyy lapsi, voisi perhe saada yleistä asumistukea. Asumisen tuki voisi tällöin kasvaa tai pienentyä riippuen ruokakunnan asumismenoista ja tuloista. Alle 18-vuotiaan lapsen huoltaja on oikeutettu opintorahan huoltajakorotukseen, jolloin opintorahan määrä on 421,01 euroa kuukaudessa. Kahden huoltajan ruokakunnassa molemmat voivat saada opintorahaan huoltajakorotuksen. Yleisessä asumistuessa voi olla suuremmat asumismenot ja tulorajoissa otetaan myös huomioon lasten määrä.

Yleisessä asumistuessa otetaan huomioon ruokakunnan koko siten, että kolmen hengen ruokakunnassa I kuntaryhmässä enimmäisasumismenojen raja on 1 019 e/kk, II kuntaryhmässä 828 e/kk ja III kuntaryhmässä 734 e/kk. Kun ruokakunnassa on yksi aikuinen ja yksi lapsi, voi asumistukea saada tulojen ollessa I kuntaryhmässä alle 2 630 e/kk, II kuntaryhmässä alle 2 318 e/kk ja III kuntaryhmässä alle 2 162 e/kk.

Yksin lasta huoltavan opintotuki on 1 271 e/kk, jonka lisäksi hänellä voi olla tuloja tyypillisenä lukuvuonna 1 560 e/kk ilman että se vähentää opintotukea. Opintolainaa ja opintorahan huoltajakorotusta ei huomioida tulona asumistuessa, joten esimerkiksi noin 2000 euron tuloilla hän voi saada leikattua asumistukea asumislisää korkeammista asumismenoista.

Kun ruokakunnassa on kaksi aikuista ja yksi lapsi, voi asumistukea saada tulojen ollessa I kuntaryhmässä alle 3 146 e/kk, II kuntaryhmässä alle 2 764 e/kk ja III kuntaryhmässä alle 2 576 e/kk. Kahden huoltajan ruokakunnassa voi tyypillisessä tilanteessa olla käytössä opintotukea noin 2 500 euroa kuukaudessa (2 hlö x 1 271 = 2 542 e/kk). Jos molemmilla on muita tuloja lisäksi tyypillinen yhdeksänä kuukautena opintotuen enimmäismäärän mahdollistama 1 560 e/kk, on heillä asumistuessa huomioonotettavia tuloja noin 3 678 e/kk (279,38 x 2 hlö + 1 560 x 2 hlö). Tällöin he eivät ole oikeutettuja täysimääräiseen asumistukeen. Pienituloisimmat ruokakunnat voisivat kuitenkin saada tukea huomattavasti asumislisää korkeampiin asumismenoihin.

Lapsen syntymän johdosta opiskelija siirtyy osittain tai määräajaksi vanhemmuuden tai perheellisuuden perusteella maksettavien etuuksien (vanhempainpäivärahat, lasten hoidon tuet) piiriin. Päivärahoja ja lasten hoidon tukia voidaan maksaa yhtä aikaa opintorahan kanssa. Päivärahat ovat veronalaista tuloa ja otetaan huomioon tulona opintotuessa. Opintorahan huoltajakorotuksen tarkoituksena on parantaa lasta huoltavan opiskelijan toimeentuloa, joten se ei vähennä muita lasta huoltavalle opiskelijalle maksettavia etuuksia, kuten yleistä asumistukea tai sotilasavustusta. Huoltajakorotus ei myöskään korota lasta huoltavalle opiskelijan lapsen hoidosta aiheutuvia menoja, koska se ei vaikutta varhaiskasvatuksen maksuihin taikka lasten kotihoitoon ja yksityisen hoidon tukeen.

Ahvenanmaalaisten opiskelijoiden asema

Ahvenanmaalla asuvan opintososiaaliset etuudet turvataan maakuntalain nojalla (Ålands författningssamling 2006:71), jonka vuoksi esityksessä ehdotetut muutokset eivät koskisi Ahvenanmaata. Pääsääntöisesti ahvenanmaalaiset opiskelijat ovat oman opintotukijärjestelmänsä piirissä. Ahvenanmaalaisella opiskelijalla ei ole myöskään oikeutta Suomessa yleiseen asumistukeen, jos hänellä on oikeus Ahvenanmaan opintotukeen. Jos opiskelijalla olisi oikeus Ahvenanmaan opintotukeen, mutta hän ei halua sitä hakea, hänellä on Suomen mantereella opiskellessaan periaatteessa oikeus Suomen opintotukilain mukaiseen opintotukeen. Ahvenanmaalainen opiskelija voi siten valita joko Suomen opintotuen tai Ahvenanmaan opintotuen, mutta ei Suomen yleistä asumisen tukea. Suomessa opiskelevat ja asuvat ahvenanmaalaiset opiskelijat, jotka valitsevat Suomen opintotuen Ahvenanmaan

opintotuen sijaan ja tästä aiheutuvat menot katettaisiin opintotuen asumislisään varattavasta määrärahasta. Viime vuonna Suomen opintotuen on valinnut 106 ahvenanmaalaista. 1.8.2024 ahvenanmaalainen täysi-ikäinen opiskelija voi saada opintotukea enintään 1 340 euroa, josta opintorahan osuus on 370 e/kk, lainatakauksen osuus on 701 e/kk ja asumislisän osuus on 269 e/kk.

Ahvenanmaan maakunnassa opiskelu

Muu kuin ahvenanmaalainen opiskelija, joka asuu ja opiskelee Ahvenanmaalla, on puolestaan pääsääntöisesti oikeutettu opintotukilain mukaiseen opintotukeen ja asumislisään. Vuoden 2023 aikana Ahvenanmaalla opiskeli 116 opintotuen saajaa ja asumislisää sai 79 opiskelijaa. Ahvenanmaalla opiskelevalle asumislisää ei kuitenkaan myönnetä, jos opiskelija asuu yhdessä oman tai puolisonsa lapsen kanssa. Nämä opiskelijat saavat asumiseensa Ahvenanmaalla myönnettävää yleistä asumistukea. Ahvenanmaalla asuville ja opiskeleville myönnettäisiin jatkossa nykyisen kaavamaisen 210 euron sijaan asumislisää enintään 216 euroa kuukaudessa.

Uudistus koulutuspolitiikan tavoitteiden kannalta

Uudistus siirtäisi yhteiskunnan rahamuotoisen tuen painopistettä opintojen tukemiseen asumisen tukemisesta. Opintotukijärjestelmä asumislisän saamisen edellytys on tuen tarpeen lisäksi päätoiminen opiskelu ja opintojen edistyminen, mutta yleistä asumistukea maksetaan ilman opiskeluvelvoitetta. Näin ollen järjestelmän kannustavuus opiskeluun voi parantua. Toisaalta asumistuen pieneneminen voi lisätä työssäkäyntiä, mikä voi vähentää opiskeluun käytettyä aikaa. Siten uudistukseen liittyy vastakkaisia vaikutuksia opintojen etenemiseen, ja kokonaisvaikutus esimerkiksi opiskeluaikoihin on epäselvä. Uudistuksen vaikutuksia opiskeluun tuleekin seurata.

4.2.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksellä on merkittäviä vaikutuksia opintotuen toimeenpanosta vastaavan Kansaneläkelaitoksen toimintaan. Ehdotetut muutokset edellyttäisivät muutoksia Kansaneläkelaitoksen tietojärjestelmiin, ohjeisiin, lomakkeisiin, asiakastiedotukseen ja verkkopalveluihin. Lisäksi muutos aiheuttaa henkilöstön koulutustarpeita. Neuvontatilanteiden määrä kasvaa erityisesti muutoksen voimaantulovaiheessa. Myös asumisen tukien yhteensovitustilanteisiin liittyvä työmäärä kasvaa.

Ehdotetut muutokset lisännevät jossain määrin yleistä asumistukea koskeviin päätöksiin kohdistuvia valituksia.

4.2.4 Vaikutukset asumistukisiirtoa koskevan tutkimuksen pohjalta

Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen mukaan laitoksen laatiman selvityksen tulosten perusteella voidaan arvioida, että opiskelijoiden siirtäminen yleisen asumistuen piiristä takaisin henkilökohtaiseen asumislisään johtaa kimppe-asumisen ja puolison kanssa asumisen yleistymiseen. Vastaavasti opiskelijoiden yksinasuminen vähenisi. Muunlainen asumistason heikkeneminen ei vaikuta tulosten valossa todennäköiseltä. Yhteisasumisen yleistymisen mittaluokkaa ei ole mahdollista arvioida tarkkaan, mutta suurusluokaltaan vuoden 2017 uudistuksen jälkeistä yksinasumisen yleistymistä vastaava vastakkainen vaikutus tarkoittaisi, että yksinasuminen säilyisi edelleen opiskelijoiden yleisimpänä asumismuotona.

VATT:n tutkimuksessa ei löydetä näyttöä siitä, että opiskelijoiden asumistaso olisi merkittävästi parantunut muilla tavoin kuin yksinasumisen lisääntymisen kautta. Myöskään

näyttää siitä, että opiskelijat olisivat alkaneet hakeutua aiempaa useammin kalliille asuinalueille.

VATT:n selvityksen mukaan opiskelijoiden asuntokysynnän painottuminen yhteisasumiseen johtaisi yksinasumiseen soveltuvien pienten asuntojen kysynnän alenemiseen ja yhteisasumiseen soveltuvien asuntojen kysynnän kasvuun. Nämä kysynnän muutokset voivat vaikuttaa erilaisten asuntojen vuokriin vapaarahoitteisessa asuntokannassa. Vuokravaikutukset riippuvat kuitenkin myös asuntojen tarjonnan kehityksestä. Vuoden 2017 uudistuksen aikoihin tapahtuneet muutokset asuntorakentamisessa viittaavat siihen, että asuntotuotanto saattaa reagoida varsin joustavasti asumistukien muutoksiin.

Muutokset opiskelijoiden asumisvalinnoissa voivat vähentää asumislisämenoja ja johtaa ennakoitua suurempiin julkisen talouden säästöihin, mikäli useat opiskelijat siirtyvät uudistuksen vaikutuksesta asumislisän enimmäisasumismenoa edullisempaan asuntoon. Tämä epäsuora vaikutus jäänee pieneksi, sillä asumislisän vuokranormit ovat varsin matalia, jolloin sitä merkittävästi edullisempi asuminen on harvoin mahdollista edes yhteisasunnoissa. Lisäksi valtaosa opiskelijoista jatkaisi todennäköisesti yksinasujina, jolloin vuokra ylittää normin lähes aina.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Valmistelun yhteydessä arvioitiin malleja, joissa olisi kuntaryhmäkohtaiset enimmäisasumismenorajat tai koko Suomessa käytettävä yksi enimmäisasumismenoraja, josta korvattaisiin enintään 80 prosenttia. Lisäksi tarkasteltiin kuntaryhmäkohtaisia kiinteitä asumislisiä ja yhden asumislisän mallia.

Kaavamaisen asumislisän määrien etuna olisi selkeys. Kuntaryhmäkohtaiset asumismenojen rajat ja asumislisät huomioivat alueellisten asumiskustannusten eroja. Tuen korvaavuusaste olisi samaa tasoa kuntaryhmittäin, jos käyttöön otettaisiin ehdotettu kolme kuntaryhmäkohtaista vuokratasoa ja asumislisä olisi 80 prosenttia enintään kuntaryhmäkohtaisesta asumismenorajasta.

Jos asumislisä olisi sama kaikilla samassa kuntaryhmässä asuvilla eli 80 prosenttia kuntaryhmäkohtaisista rajoista, lisäisi se menoja. Tässä vaihtoehdossa ei olisi merkitystä asumismenojen todellisella määrällä, vaikka menot jäisivät asumismenojen alle. Keskimääräinen asumislisä olisi hieman korkeampi kuin mallissa, jossa asumislisä olisi enintään 80 prosenttia asumismenoajan mukaisesta asumismenosta. Tämä malli suosisi edullisesti asuvia esimerkiksi opiskelija-asunnoissa asuvia opiskelijoita, jotka voisivat saada jopa useita kymmeniä euroja ylimäärästä asumislisää kaavamaisen asumislisän johdosta.

Jos asumislisässä otettaisiin käyttöön yksi asumiskustannusraja (325 e/kk), niin tuen menetykset olisivat muita vaihtoehtoja suurempia erityisesti pääkaupunkiseudulla. Tuen korvaavuusaste olisi yhden asumislisän mallissa parempi II ja III kuntaryhmässä asuvilla johtuen näiden kuntaryhmien alhaisemmasta vuokratasosta. Kolmeen kuntaryhmään kahden sijaan on päädytty sen vuoksi, että yleisen asumistuen III kuntaryhmään siirtyy 1.1.2025 useita kaupunkeja, joissa on paljon opiskelijoita.

Valittava malli ei vaikuttaisi vuokratason, koska enimmäisasumismenojen rajat jäävät alle käyvän vuokratason. Tähän viittaavat aiemmat tutkimukset.⁶

Taulukko 9: Asumislisän vaihtoehdot

Asumislisän mallit	Opiskelijan saama asumislisä e/kk	Mallin arviointia
1. Asumislisä on <i>enintään</i> 80 prosenttia kuntaryhmäkohtaisista asumismenoista, jotka ovat I kuntaryhmässä 370, II kuntaryhmässä 310 ja III kuntaryhmässä 270 e/kk.	I kuntaryhmä: 0–296 II kuntaryhmä: 0–248 III kuntaryhmä: 0–216	Huomioi asumismenojen alueelliset erot. Opiskelijalla on omavastuuta. Tuen korvaavuusaste samanlainen kuntaryhmittäin.
2. Asumislisä on määrältään kiinteä, 80 prosenttia kuntaryhmäkohtaisista asumismenoista, jotka ovat I kuntaryhmässä 370, II kuntaryhmässä 310 ja III kuntaryhmä 270 e/kk.	I kuntaryhmä: 296 II kuntaryhmä: 248 III kuntaryhmä: 216	Huomioi asumismenojen alueelliset erot, mutta ei todellisia asumiskustannuksia. Asumislisä olisi käytännössä opintorahan kuntaryhmäkohtainen korotus. Opiskelijan omavastuu voi olla pienempi kuin 1 mallissa. Tuen korvaavuusaste voi olla yli 100 %
3. Asumislisä on <i>enintään</i> 80 prosenttia 325 euron kuukausittaisesta asumismenosta	0–260	Ei huomioi asumismenojen alueellisia eroja. Tuen korvaavuusaste enintään 80 prosenttia asumiskustannuksista. Vastaa vanhaa asumislisämallia.
4. Asumislisän määrä on kiinteä kaikilla 260 e/kk (=80 prosenttia 325 euron kuukausittaisesta asumismenosta).	260	Ei huomioi asumismenojen alueellisia eroja. Asumislisä olisi käytännössä opintorahan korotus. Tuen korvaavuusaste voi olla yli 100 prosenttia asumiskustannuksista.

Verrattaessa esitettyjä asumislisän enimmäisvuokrat rajoja viimeisimpien Tilastokeskuksen tilastojen⁷ mukaisiin keskimääräisiin neliövuokriin ilman huonelukukohtaista tarkastelua

⁶ Eerola, E., Lyytikäinen, T., Saarimaa, T. ja Vanhapelto, T. (2022) The incidence of housing allowances, VATT Working Papers 149.

⁷ Neliövuokrat on saatu Tilastokeskuksen asuntojen vuokria koskevasta tietokannasta.

pääkaupunkiseudulle esitetty enimmäisvuokratasa (370 e/kk) vastaa siten laskennallisesti vajaan 20 neliön vuokraa (18,75 e/kk * 19,7 = 370). Toisen kuntaryhmän enimmäisvuokratasa (310 e/kk) vastaa esimerkiksi Oulussa noin 22 neliön vuokraa (13,91 e/kk * 22,3 = 310). Kolmannen kuntaryhmän vuokratasa (270 e/kk) vastaa noin 21 neliön asunnon vuokraa käytettäessä esimerkiksi Vaasan keskimääräistä neliövuokraa (12,62 x 22 = 270). Vuonna 2023 vapaarahoitteisten yksioiden keskineliövuokra oli koko maassa 20,28 euroa ja ARA-rahoitteisten asuntojen keskineliövuokra 13,98 euroa. Mediaanivuokrien määrät huoneluvun mukaan olivat suurimmissa kaupungeissa vapaarahoitteisissa yksioissä tämän vuoden toisella neljänneksellä 485–824 euroa kuukaudessa, kaksioissa 510–1090 euroa kuukaudessa ja kolmioissa tai sitä suuremmissa 710–1 768 euroa kuukaudessa. Koska erityisesti vapaiden vuokramarkkinoiden yleinen vuokratasa on korkeampi kuin esitetyt enimmäisasumismenorajat, asumislisään esitetyt enimmäisvuokratasa suositavat kimpaa-asunnossa tai puolison kanssa asumista ja ARA-rahoitteisissa asunnossa asumista enemmän kuin vapaarahoitteisissa asunnoissa asumista.

6 Lausuntopalaute

Lausuntopyyntö lähetettiin 14 taholle, minkä lisäksi myös muilla tahoilla oli mahdollisuus antaa lausuntonsa esityksestä. Lausunnon antoi kaikkiaan 47 tahoja. Kaikki annetut lausunnot ja lausuntoyhteenveto on luettavissa opetus- ja kulttuuriministeriön internetsivuilla.

Lausunnon antoi oikeusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, Ahvenanmaan maakuntahallitus, Kansaneläkelaitos, Finanssialan Keskusliitto, Arene ry, Yrkehögskolan Arcada, Tampereen kaupunki, Suomen Kansanopistoyhdistys ry, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Finlands Svenska Skolungdomsförbundet FSS rf, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry, Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry, Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijakunta METKA, Haaga-Helian opiskelijakunta Helga, Suomen Lukioalaisten Liitto, Suomen Opiskelija Allianssi - OSKU ry, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry, Helsingin yliopiston ylioppilaskunta, Turun yliopiston ylioppilaskunta, Vaasan yliopiston ylioppilaskunta, Åbo Akademis Studentkår, Svenska handelshögskolans studentkår, Vuokralaiset VKL ry, Suomen opiskelija-asunnot SOA ry, Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat - KOVA ry, Avain asumisoikeus, Y-Säätiö sr, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, AKI-liitot ry, Vammaisfoorumi ry, Mielen terveyden keskusliitto ry, Nyyti ry, Takuusäätiö sr, Pelastakaa Lapset ry, Perhehoitoliitto, Lastensuojelun Keskusliitto, Tehy ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry.

Lausunnonantajista suurin osa ei kannattanut esitystä tai esitti sen muuttamista. Opiskelijajärjestöjen mukaan esitys vaikeuttaa opiskelijoiden toimeentuloa asumistuen tason alentuessa. Erityisesti muutos koetaan ongelmallisena kesäajan osalta, jolloin asumislisää ei yleensä maksettaisi. Opiskelijajärjestöt ottavat lausunnoissaan esille myös kohtuuhintaisten asuntojen niukkuuden. Asumislisän palauttaminen nähdään järjestöissä myös ongelmallisena kesken opintotuen kokonaisuudistuksen.

Osassa lausuntoja esitettiin asumislisän palauttamisesta aiheutuvia muita muutoksia opintotukeen. Monessa lausunnoissa korostettiin uusien taloudellisten huolien heikentävän myös opiskelijoiden henkistä hyvinvointia. Kuntaryhmäkohtaisia enimmäisasumismenoroja pidettiin pääosin perusteltuna, mutta useassa lausunnoissa niiden katsottiin olevan liian matalia. Useissa lausunnoissa pidettiin kuitenkin hyvänä ratkaisuna asumislisän määrien sitomista indeksiin ja alueellisten asumiskustannusten erojen huomioonottamista. Muutoksen tunnistettiin johtavan opiskelijoiden lisääntyvään työssäkäyntiin ja velkaantumiseen. Asunnonvuokrausalan näkökulmaa korostavissa lausunnoissa nostettiin esille pitkäjännitteisen

asuntopolitiikan tarve, tuen muutoksen ongelmallisuus pidempien vuokrasopimusten tilanteissa ja esityksen vaikutukset kohtuuhintaisten asuntojen kysyntään ja tarjontaan.

Vuoden 2017 asumistukisiirron vaikutuksia selvittänyt Valtion taloudellinen tutkimuskeskus arvioi asumislisäsiirron johtavan kimppa-asumisen ja puolison kanssa asumisen yleistymiseen ja samalla yhteisasumiseen soveltuvien asuntojen kysynnän kasvavan. Yksinasuminen jäisi edelleen yleisimmäksi asumismuodoksi.

Valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö pitävät esitystä kannatettavana. Valtiovarainministeriö suhtautuu kuitenkin varauksella luonnoksessa esitettyihin asumislisän enimmäisasumismenorajoihin eikä kannata kiinteiden asumislisien määrien tarkistamista ja asumislisän indeksisidonnaisuutta. Oikeusministeriö esitti lausunnossaan sääntämismääräyksen ja perustuslaillisten perustelujen täsmenmistä.

Lausuntopalautteen perusteella esityksen vaikutusarvioita on täsmennetty. Esitykseen on lisätty muun muassa tietoa opiskelijoiden asumistukisiirtoa koskevasta selvityksestä, vuokratasosta sekä esityksen suhteesta perustuslakiin. Säädösehdotuksia ja vaikutuksia viranomaisten toimintaan on täydennetty ja korjattu erityisesti Kansaneläkelaitoksen tekemien huomioiden pohjalta.

Ympäristöministeriössä valmistellaan myös erityistä sääntelyä asuinkäyttötarkoituksen ja lyhytvuokraamisen (esim. airbnb-toiminta) rajapinnasta, jonka vuoksi esitykseen ei sisälly nk. muun asumiseen soveltuvan majoituksen ottamista asumislisän piiriin. Valtiovarainministeriön lausunnon mukaisesti esitykseen ei sisälly valtiontaloudellisista syistä ulkomailla opiskelevien opiskelijoiden ja kansanopistossa opiskelevien asumislisiin korotusta eikä myöskään asumislisän määrien sitomista indeksiin. Ministeriö katsoo, että indeksisidonnaisuudesta päättäminen kuuluu seuraavalle hallitukselle.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Opintotukilaki

14 §. Asumislisä. Pykälässä säädetään oikeudesta asumislisään. Asumislisään olisi pykälän 1 momentin mukaan oikeutettu opiskelija, joka asuu vuokra-asunnossa tai asumisoikeus-asunnossa. Momentissa määriteltäisiin asumislisään oikeuttavat asumismuodot ennen opiskelijoiden yleiseen asumistukeen siirtoa voimassa ollutta sääntelyä vastaavasti.

Asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu ehdotetun 2 momentin mukaan opiskelija, joka asuu vanhempansa luona, samassa asunnossa oman tai puolisonsa lapsen kanssa tai puolisonsa omistamassa asunnossa. Asumislisään ei olisi myöskään oikeutettu opiskelija, joka on oikeutettu maksuttomaan asuntolapaikkaan, ellei ole erityisen painavia syitä sille, että opiskelija ei voi ottaa asuntolapaikkaa vastaan. Pätevänä syynä voitaisiin pitää esimerkiksi sitä, että opiskelija on jo ennen opintojen alkamista asunut itsenäisesti vakituisessa asunnossa, jossa hän voi asua myös opiskeluaikojen tai sitä, että maksuttomaan asuntolapaikkaan on oikeus vain arkipäivinä. Myöskään opiskelija, joka saa eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaista asumistukea tai asuu samassa asunnossa mainitun lain mukaista asumistukea saavan puolisonsa kanssa ei olisi oikeutettu asumislisään. Momentin sääntely vastaa sisällöltään ennen opiskelijoiden asumistukeen siirtoa voimassa ollutta sääntelyä.

Ehdotetun 3 momentin mukaan sen estämättä, mitä 2 momentin 2 ja 5 kohdassa säädetään, opiskelijalle voidaan kuitenkin myöntää asumislisä sellaisen asunnon asumismenoihin, joka on vuokrattu opiskelun vuoksi ja sijaitsee muulla paikkakunnalla kuin perheen vakituinen asunto.

Myös 3 momentti vastaa sisällöltään ennen opiskelijoiden asumistukeen siirtoa voimassa ollutta säätelyä.

Ehdotetun 4 momentin mukaan ulkomailla opiskelevalle myönnetään asumislisää samoin edellytyksin kuin Suomessa opiskelevalla. Ulkomailla opiskelevalla ja asuvalla on kuitenkin oikeus asumislisään sen estämättä, mitä 2 momentin 2 kohdassa säädetään. Säännös vastaa sisällöltään ennen opiskelijoiden asumistukeen siirtoa voimassa ollutta säätelyä.

14 a §. Asumislisän määrä. Pykälässä säädetään asumislisän määrästä. Ehdotetun 1 momentin mukaan asumislisän määrä on enintään 80 prosenttia kuukausivuokrasta, käyttövastikkeesta taikka niihin rinnastettavista vuokrasopimuksen tai asumisoikeussopimuksen mukaisista kiinteän suuruisista kuukausittaisista asumismenoista (vesi- sähkö- ja kalustemaksu).

Ehdotetun 2 momentin 1 kohdan mukaan asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon 370 euron ylittävältä osalta, kun opiskelijan asuinkunta on Espoo, Helsinki, Kauniainen tai Vantaa. Momentin 2 kohdan mukaan asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon 310 euron ylittävältä osalta, kun opiskelijan asuinkunta on Hyvinkää, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Kuopio, Lahti, Lohja, Nokia, Nurmijärvi, Oulu, Porvoo, Raisio, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sipoo, Siuntio, Tampere, Turku, Tuusula tai Vihti. Momentin 3 kohdan mukaan asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon 270 euron ylittävältä osalta, kun opiskelijan asuinkunta on muu kuin 1 tai 2 kohdassa mainittu kunta tai asuinkunta on Ahvenanmaan kunta. Ahvenanmaan kunnat sisältyvät siten tähän kuntaryhmään, eikä Ahvenanmaalla asuville ja opiskeleville enää myönnettäisi kiinteää asumislisää.

Ennen opiskelijoiden asumistukeen siirtoa käytössä oli yksi enimmäisasumiskustannusraja (252 e/kk), mutta jatkossa asumislisässä otettaisiin huomioon alueellisia asumiskustannusten eroja ja enimmäisasumismenorajat määräytyisivät kuntaryhmäkohtaisesti. Kuntaryhmät olisivat samat kuin yleisessä asumistuessa 1.1.2025 (HE 126/2024 vp).

Ehdotetun 3 momentin mukaan opiskelijan asuessa vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa asumislisän määrä olisi enintään 83 euroa kuukaudessa. Säätely vastaa ennen asumistukisiirtoa voimassa ollutta säätelyä. Tarkoitus on, että vanhemmalta vuokratun asunnon tai vanhemman omistamassa asunnossa asuvan opiskelijan asumislisä korvaisi vain kohtuullisia asunnon hoitokustannuksia, mutta ei esimerkiksi asunnon hankinnasta aiheutuneita pääomakuluja. Ennen asumistukeen siirtoa tämä asumislisä oli enintään 58,87 euroa kuukaudessa.

Ehdotetun 4 momentin mukaan Suomessa kansanopistossa, liikunnan koulutuskeskuksessa tai Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija on oikeutettu asumislisään, jonka määrä olisi 88,87 euroa kuukaudessa kuten nykyisin.

Ehdotetun 5 momentin mukaan ulkomailla vuokralla asuvan ja opiskelevan opiskelijan asumislisän määrä olisi sama kuin nykyisin eli 210 euroa kuukaudessa.

Ehdotetun 6 momentin mukaan opiskelijan osuus asumismenoista saadaan jakamalla koko asunnon asumismenot asukkaiden lukumäärällä, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta. Säätely vastaa sisällöltään ennen opiskelijoiden asumistukeen siirtoa voimassa ollutta säätelyä.

7.2 Laki yleisestä asumistuesta

4 §. Ruokakunta. Pykälässä säädetään ruokakunnan käsitteestä. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisätään uusi 5 momentti opiskelijoiden siirtyessä opintotuen asumislisän piiriin. Lisäksi pykälän 2 momenttiin lisättäisiin viittaus 5 momenttiin. Tarkoitus on, että ruokakuntaan voi kuulua opiskelija, jos hän joutuu hankkimaan asunnon opiskelua varten toiselta paikkakunnalta ja saa siihen asumislisää. Siten esitetään, että ruokakuntaan ei kuulu opiskelija, joka opintotukilain (65/1994) 14 §:n mukaan on oikeutettu asumislisään, paitsi jos asumislisä on myönnetty opiskelijan toisella paikkakunnalla olevaa asuntoa varten. Muilta osin pykälä vastaa voimassa olevaa säätelyä.

8 §. Oikeus asumistukeen. Pykälässä säädetään yleisen asumistuen myöntämisen perusteista. Pykälän 2 momentissa säädetään tilanteista, joissa asumistukea ei myönnetä. Ehdotetun uuden ensimmäisen kohdan mukaan asumistukea ei myönnetä opiskelijalla, joka opintotukilain 14 §:n mukaan on oikeutettu asumislisään, paitsi jos opiskelija tämän lain 4 §:n 5 momentin mukaan luetaan asumistukea saavaan ruokakuntaan. Ehdotetun toisen kohdan mukaan asumistukea ei myönnetä opiskelijalle, jolla on oikeus maksuttomaan asuntoon oppilaitoksen puolesta, ellei ole erityisen painavia syitä sille, että hän ei voi ottaa asuntolapaikkaa vastaan. Pätevänä syynä voitaisiin pitää esimerkiksi sitä, että opiskelija on jo ennen opintojen alkamista asunut itsenäisesti vakituudessa asunnossa, jossa hän voi asua myös opiskeluajan tai sitä, että maksuttomaan asuntolapaikkaan on oikeus vain arkipäivinä. Momentin nykyinen toinen kohta siirtyy kolmanneksi kohdaksi ja kolmas kohta neljänneksi kohdaksi, mutta niiden sisältö ei muutu. Opiskelija, jonka opinnot jatkuvat kesäloman jälkeen, katsottaisiin olevan tässä laissa tarkoitettulla tavalla oikeutettu asumislisään myös loman aikana. Opiskelija ei näin ollen voisi siirtyä välillä loman ajaksi yleisestä asumistuesta annetun lain mukaisen asumistuen piiriin.

8 a §. Ahvenanmaalaisen opiskelijan oikeus asumistukeen. Ehdotuksen mukaan pykälässä säädettäisiin, että tätä lakia sovelletaan maakuntalain mukaiseen asumislisään samalla tavalla kuin opintotukilain 14 §:n mukaiseen asumislisäänkin. Voimassa olevassa pykälässä säädetään nykyisin Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään oikeutettu opiskelijan oikeudesta yleiseen asumistukeen. Ehdotetun muutoksen myötä luovutaan päällekkäisestä säätelystä.

9 §. Hyväksyttävät enimmäisasumismenot. Pykälässä säädetään siitä, mitkä asumismenot otetaan huomioon asumistukea laskettaessa. Ehdotetussa 4 momentissa säädetään asumismenojen jakamisesta silloin, kun asunnossa asuu opiskelija, joka opintotuen asumislisään oikeutettuna ei kuulu asumistukiruokakuntaan. Momentti ehdotetaan lisättäväksi opiskelijoiden siirtyessä opintotuen asumislisän piiriin. Muilta osin pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevaa pykälää.

20 §. Asumistuen saajan ilmoitusvelvollisuus. Pykälässä säädetään tiedoista, joista asumistuen saajan on ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle. Pykälän 1 momentissa on kysymys lähinnä tietojen ilmoittamisesta sellaisista olosuhteiden muutoksista, jotka voivat aiheuttaa tuen tarkistamisen. Lisäksi asumistuen saajan tulee ilmoittaa tiedot, joiden perusteella voidaan arvioida ovatko tuen saamisen edellytykset edelleen olemassa.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälän lisättäisiin uusi 11 kohta, jossa säädetään ruokakuntaan kuuluvalla henkilöllä syntyvästä oikeudesta opintotukilain mukaiseen asumislisään. Lisäksi ehdotetaan lisättäväksi uusi 12 kohta, jossa säädetään velvollisuudesta ilmoittaa samassa asunnossa asuvan opiskelijan asumislisäoikeuden päättymisestä. Muilta osin pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevaa pykälää.

27 §. Asumistuen tarkistamisen edellytykset. Pykälän 1 momentissa säädetään asumistuen säännöllisistä vuositarkistuksista ja pykälän 2 momentissa kesken tukikauden tehtävästä tarkistamisesta, kun ruokakunnan olosuhteissa on tapahtunut tarkistukseen johtava muutos (välitarkistus).

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että momenttiin lisättäisiin 5 kohta opiskelijoiden siirtyessä opintotuen asumislisän piiriin. Pykälän 2 momentin 5 kohdan perusteella asumistuki tarkistetaan, jos ruokakuntaan kuuluva, samassa asunnossa asuva henkilö aloittaa opinnot, joiden perusteella hän on oikeutettu opintotukilain mukaiseen asumislisään tai hän muutoin tulee oikeutetuksi asumislisään taikka jos samassa asunnossa asuvan opiskelijan oikeus asumislisään päättyy. Muilta osin pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevaa pykälää.

28 §. Tarkistamisen ajankohta. Pykälässä säädetään, mistä ajankohdista lukien 27 §:ssä tarkoitettu tarkistus tehtäisiin. Lain 27§:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen lisättäisiin 5 kohta opiskelijoiden siirtyessä opintotuen asumislisän piiriin. Ehdotuksen mukaan asumistuki tarkistetaan 27 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa 5 kohdan perusteella sen kuukauden alusta, josta oikeus asumislisään alkaa tai sitä kuukautta seuraavan kuukauden alusta, jona oikeus asumislisään päättyy. Muilta osin pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevaa pykälää.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.8.2025.

9 Toimeenpano ja seuranta

Opintotukilain 8 §:n mukaan opintotukitoiminnan yleinen johto, ohjaus ja kehittäminen kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriölle. Opintotukilain mukaiset toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Opintotukea koskevan ratkaisun tekee ja päätöksen antaa Kansaneläkelaitos. Opintotukilain voimassa olevien säännösten mukaisesti Kansaneläkelaitos vastaisi esityksessä ehdotettujen muutosten toimeenpanosta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa ja arvioi ehdotettujen muutosten vaikutuksia ja toimivuutta yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2025 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Momentin Opintoraha- ja asumislisä 29.70.55 määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon asumislisän palauttamisesta aiheutuva lisämäärärahan tarve.

10.2 Suhde muihin esityksiin

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laeiksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annettujen lain muuttamisesta (HE 126/2024 vp). Esitykseen sisältyy varallisuusharkinnan palauttaminen asumistuen määräytymisperusteisiin. Esitetyt muutokset pienentäisivät niiden yleistä asumistukea saavien opiskelijakotitalouksien käytettävissä olevia tuloja, joilla on nettovarallisuutta enemmän kuin laissa määriteltävät rajat. Valtiontaloudelliset arviot varallisuusharkinnasta on tehty vuoden 2026 tilanteessa, jossa opiskelijat on siirretty opintotuen asumislisän piiriin. Opiskelijoiden osalta muutos vaikuttaa vain osittain vuonna

2025. Lisäksi arvioissa on otettu huomioon ehdotettu kuuden kunnan siirtäminen kuntaryhmä III.

Esitysten yhteisenä tavoitteena on toteuttaa julkisiin menoihin asetettuja säästötavoitteita ja esitysten valtiontaloudelliset vaikutukset on arvioitu siten, että molemmat esitykset toteutuvat.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä on arvioitu sosiaaliturvamuutosten vaikutuksia⁸. Arviointi on käytettävissä hallituksen esityksiin sisältyvien vaikutusarviointien täydentäjänä.

11 Suhde perustuslakiin ja sääntämisyjärjestys

Tausta

Esityksen tavoitteena on valtiontalouden sopeuttamistarpeiden vuoksi vähentää opiskelijoiden asumisesta aiheutuvia valtion menoja ja siirtää muut kuin lasta huoltavat opiskelijat opintotuen asumislisän piiriin. Tavoitteena on ollut uudistaa aiemmin käytössä ollut asumislisä yhteisasumista suosivaksi ja taloudellisesti houkuttelevaksi.

Ehdotetulla sääntelyllä on merkitystä perustuslain yhdenvertaisuutta koskevan 6 §:n kannalta. Perustuslain 6 §:n mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan minkään henkilöön liittyvän syyn perusteella. Nyt käsillä olevassa esityksessä merkitykselliseksi muodostuu erityisesti sääntelyn suhde perustuslain 16 §:n 2 momenttiin sekä perustuslain 19 §:n 4 momenttiin.

Perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettu perustoimeentulon turva on voimassa olevasta sosiaalilainsäädännöstä sinänsä riippumaton eikä siten kiinnity suoraan tiettyihin olemassa oleviin etuusjärjestelyihin (ks. HE 309/1993 vp, s. 70/II ja PeVM 25/1994 vp, s. 10/II). Perustuslain 19 §:stä ei siten myöskään johdu estettä sille, että asumiseen liittyvien etuuksien saajaryhmä siirtyy yhdestä etuusjärjestelmästä toiseen. Sääntelyn arvioinnissa merkitystä on kuitenkin sillä, millaiseksi tuensaajien asema muodostuu muutoksen myötä. (PeVL 59/2016 vp)

Perustuslain 16 §:n 2 momentti tai perustuslain 19 § ei sellaisenaan turvaa opintososiaalisten etuuksien säilymistä nimenomaan nykytasolla tai edellytä korottamista yleisen kustannustason mukaisesti (ks. esim. PeVL 6/2015 vp, s. 2). Sosiaalisten oikeuksien mitoituksessa lainsäätäjälle asetetun toimintavelvoitteen luonteen mukaista on, että sosiaaliturvaa suunnitellaan ja kehitetään yhteiskunnan taloudellisten voimavarojen mukaisesti ja että kansantalouden ja julkisen talouden tila voidaan ottaa huomioon mitoittaessa sellaisia etuuksia, jotka julkinen valta välittömästi rahoittaa (ks. esim. PeVL 34/1996 vp, s. 2–3 ja PeVL 6/2009 vp, s. 8). Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen kannan mukaan valtiontalouden säästötavoitteet taloudellisen laskusuhdanteen aikana voivat muodostaa hyväksyttävän perusteen puuttua jossain määrin myös perustuslaissa turvattujen oikeuksien tasoon (ks. PeVM 25/1994 vp ja esim. PeVL 25/2012 vp ja PeVL 44/2014 vp). (PeVL 59/2016 vp). Tällöinkään sääntely ei saa kokonaisuutena arvioiden vaarantaa perustuslaissa turvattun perusoikeuden toteutumista (PeVL 10/2015 vp).

Opiskelijoiden kokonaistilanteeseen vaikuttavat useat hallituksen uudistukset. Sosiaaliturvaan liittyvien esitysten yhteisvaikutusten arvioimiseksi on laadittu sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä selvitys vuosien 2024 ja 2025 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutukset kotitalouksiin.

⁸ Vuosien 2024 ja 2025 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutukset kotitalouksien taloudelliseen asemaan. Muistio. STM. 2024

Selvityksen mukaan käytettävissä olevat tulot kasvavat henkilöillä, joiden ansiotulot ovat aikaisemmin vähentäneet asumistuen määrää, mutta jatkossa he voivat saada vastaavilla tuloilla opintotuen asumislisää. Lisäksi jos opintolainaa lasketaan tuloihin mukaan, käytettävissä olevien tulojen väheneminen on vähäistä. Opintolainan valtiontakauksella on siten olennainen merkitys tilanteessa, jossa opiskelijalla ei ole mahdollisuutta lisätä työssäkäyntiä tai sopeuttaa menoja esimerkiksi muuttamalla edullisempaan asuntoon.

On myös mahdollista, että osa opiskelijoita saa taloudellista tukea vanhemmiltaan tai sopeuttavat muita kuin asumismenojaan siten, että tulot riittävät. Vuonna 2022 opiskelijatutkimukseen vastanneista korkeakouluopiskelijoista 13 prosenttia ilmoitti, että vanhemmat maksavat heidän laskujaan⁹.

Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin (PeVL 17/2014 vp, s. 3/I) kiinnittänyt huomiota kuitenkin myös siihen, että asumistuen alentuminen esimerkiksi 100 eurolla kuukaudessa voi pienituloiselle ruokakunnalle olla merkittävä muutos, joka voi vaikeuttaa tai estää ruokakuntaa jatkamasta asumista nykyisessä asunnossa. Myös nyt käsillä olevalla muutoksella on tällaisia vaikutuksia. Perusoikeuksien toteutumisen kannalta voi olla perustellumpaa olisi, että muutoksen voimaantuloa porrastettaisiin niiden tuensaajien osalta, joita merkittävät tuen alentumiset koskevat.

Voidaan arvioida, että siirtymätilanteessa asumisen tuen pienemistä kompensoi mahdollisuus hyödyntää opintolainan valtiontakausta sekä mahdollisuus yleistä asumistukea korkeampiin työtuloihin ilman että opintotuki pienenee. Muutoksen porrastaminen monimutkaistaisi järjestelmää ja muutoksen voimaantuloa.

Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Säännös ilmaisee paitsi perinteisen vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta. Siihen sisältyy mielivallan kieltö ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa. Yhdenvertaisuussäännös kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa ihmisiä tai ihmisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien ihmisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia ihmisille että asetettaessa heille velvollisuuksia. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (HE 309/1993 vp, s. 42–43, ks. myös PeVL 31/2014 vp, s. 3/I).

Perustuslain 6 §:n 1 momentin yhdenvertaisuussäännöstä täydentää perustuslain 6 §:n 2 momentin sisältämä syrjintäkieltö, jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Esitys lisää yhdenvertaisuutta siten, että samassa taloudellisessa tilanteessa olevien opiskelijoiden opintotuki ja asumisen tuki määräytyisi jatkossa samanlaisin perustein. Lähtökohtaisesti asumislisä on yksilökohtainen etuus. Muutoksen myötä muiden kuin lasta

⁹ Eurostudent VIII – Opiskelijatutkimus 2022 Juhani Saari, Sara Koivuranta, Elina Nevalainen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2023:34

huoltavien päätoimisten opiskelijoiden välinen yhdenvertaisuus paranee, kun opiskelijan toimeentuloa ja asumista tuetaan yhtenäisin perustein opintotukijärjestelmän kautta. Asumislisän määrässä huomioidaan alueelliset erot asumiskustannuksissa ottamalla käyttöön kuntaryhmäkohtaiset enimmäisasumismenorajat, kuten nykyisin käytössä olevassa yleisessä asumistuessa. Asumislisä korvaisi siten samassa kuntaryhmässä asuvien opiskelijoiden asumismenoja yhdenvertaisesti. Asumislisän piirissä opiskelijalla on omavastuuta vähintään 20 prosenttia enimmäisasumismenoista, eikä tietyn enimmäisasumismenorajan ylittäviä menoja korvata lainkaan. Enimmäisasumismenorajat ovat alemmat kuin yleisessä asumistuessa liittyen valtion talouden sopeutustarpeisiin. Kuntaryhmitys myös tasoittaa suurimpia asumisen tuen alenemisia siirtymätilanteessa.

Uudistuksen tavoitteena on uudistaa aiemmin käytössä ollut asumislisä myös yhteisasumista suosivaksi ja taloudellisesti houkuttelevaksi. Opintotukijärjestelmä ja asumislisään siirtyminen mahdollistaa yleistä asumistukea korkeammat tulot, eikä sen saamisessa oteta huomioon muiden ruokakunnan jäsenten tuloja. Yleistä asumistukea alhaisemmat asumismenojen rajat sekä korkeammat tulorajat edistävät yhteisasumista sekä edullisen asunnon hankintaa.

Sivistykselliset oikeudet

Julkisen vallan on perustuslain 16 §:n 2 momentin perusteella turvattava jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden estämättä. Säännöksellä on julkiselle vallalle asetettu yleinen velvollisuus huolehtia muun muassa siitä, että varattomuus ei estä opetuksen saamista (HE309/1993 vp, s. 64/I ja PeVL 14/2003 vp, s. 2/I). Oikeus saada muuta kuin perusopetusta varattomuuden estämättä on turvattava sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Sääntelyvaraus edellyttää oikeuden turvaamista koskevien säännösten antamista lain tasolla, mutta jättää sääntelyn tarkemman sisällön lainsäätäjän harkintavaltaan (PeVM 10/1998 vp, s. 12/I ja PeVL 14/2003 vp, s. 2/I).

Opintotukea koskeva lainsäädäntö täyttää perustuslakivaliokunnan mukaan omalta osaltaan perustuslain 16 §:n 2 momentissa säädettyä toimeksiantoa (ks. PeVL 6/2015 vp, PeVL 26/2013 vp ja PeVL 14/2003 vp). Opiskelijoiden osalta asumisen tukemista koskeva sääntely on merkityksellistä mainitun perustuslain säännöksen kannalta riippumatta asumisen tukemiseen valitusta järjestelmästä ja sen sääntelytavasta. (PeVL 59/2016 vp)

Opintotuen ja asumislisän saamisen edellytyksenä on päätoiminen opiskelu ja opintojen edistyminen. Haavoittuvassa asemassa voidaan pitää opiskelijoita, joiden opinnot eivät edisty. Opiskelijalla on kuitenkin oikeus opintotukeen, vaikka hänen opintonsa eivät ole edistyneet riittävästi, jos hän esittää hyväksyttävän syyn, jonka vuoksi opinnot ovat hidastuneet. Hyväksyttävä syy voi olla opiskelijan sairaus tai muu siihen rinnastettava opiskelukykyä heikentävä tekijä, hänen lähiomaisensa sairaus, hänen vaikea elämäntilanteensa tai hänen opintojensa edistymiseen tilapäisesti vaikuttanut muu erityinen syy. Toimeentulotukea voidaan myöntää tilanteessa, jossa opiskelijalla ei enää ole oikeutta opintotukeen esimerkiksi opintotuen lakattua opintojen edistymättömyyden vuoksi. Myöskin opiskelijalle, jolla ei ole kesäaikana mahdollisuutta opiskella tai ansaita palkkatuloja asumiskustannusten kattamiseen, voidaan toimeentulotukea myöntää. Tämä on huomioitu esityksessä. Vaikutuksia on tältä osin tärkeä seurata.

Oikeus sosiaaliturvaan

Asumisen tukea koskevalla sosiaaliturvalla on perusoikeuksien kannalta merkitystä myös perustuslain 19 §:n 4 momentin kannalta (PeVL 17/2014 vp ja PeVL 10/2011 vp). Säännöksen

mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Julkinen valta toimeenpanee tätä perustuslain mukaista toimintavelvoitetta muun muassa asumistukijärjestelmän kautta.

Ehdotetuilla säännöksillä edistetään opiskelijoiden toimeentuloedellytyksiä ja turvataan päätoimista opiskelua. Arvioitaessa asumislisän palauttamista on muutoksen yhteydessä huomioitava huomioita asumisen tukemisen järjestelmien erilaiset tavoitteet. Eситetty asumislisän palauttaminen voi tarkoittaa opiskelijan toimeentulon kannalta joko nykyistä suurempaa tai pienempää tukea asumiskustannuksiin riippuen hänen omista asumisvalinnoistaan. Asumislisään vaikuttavat jatkossa muilla kuin lasta huoltavilla opiskelijoilla opiskelijan omat tulot, asumismenot sekä asuinkunta. Järjestelmä yksinkertaistuu ja helpottaa opiskelijan mahdollisuutta arvioida asumisvalintojen vaikutusta toimeentuloon, koska asumislisä on yksilöllinen. Yleiseen asumistukeen vaikuttavat mainittujen tekijöiden lisäksi useat muut tekijät kuten ruokakunnan tulot ja koko, tulojen ansainta-ajankohta sekä mahdolliset vesi- ja lämmityskustannukset. Jos opiskelijalla ei ole oikeutta asumislisään, hänellä voi lain edellytysten täytyessä olla kuitenkin oikeus yleiseen asumistukeen. Esimerkiksi opintotuen ulkopuolella olevista opiskelijoista kuntoutusetuuksien piirissä olevat opiskelijat kuuluisivat jatkossakin yleisen asumistuen piiriin.

Edellä mainituilla perusteilla hallitus katsoo, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Asiasta on kuitenkin syytä pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 14 §, sellaisena kuin se on laissa 1213/2019, ja
lisätään lakiin uusi 14 a § seuraavasti:

14 §

Asumislisä

Asumislisään on oikeutettu opiskelija, joka asuu vuokra-asunnossa tai asumisoikeusasunnossa.

Asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka:

- 1) asuu vanhempansa luona;
- 2) asuu samassa asunnossa oman tai puolisonsa lapsen kanssa;
- 3) asuu puolisonsa omistamassa asunnossa;
- 4) olisi oikeutettu maksuttomaan asuntolapaikkaan oppilaitoksen puolesta, ellei ole erityisen painavia syitä sille, että opiskelija ei voi ottaa asuntolapaikkaa vastaan;
- 5) saa eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaista asumistukea tai asuu samassa asunnossa mainitun lain mukaista asumistukea saavan puolisonsa kanssa.

Sen estämättä, mitä 2 momentin 2 ja 5 kohdassa säädetään, opiskelijalle voidaan kuitenkin myöntää asumislisä sellaisen asunnon asumismenoihin, joka on vuokrattu opiskelun vuoksi ja joka sijaitsee muulla paikkakunnalla kuin perheen vakituinen asunto.

Ulkomailla opiskelevalle myönnetään asumislisää samoin edellytyksin kuin Suomessa opiskelevalle. Ulkomailla opiskelevalla ja asuvalla on kuitenkin oikeus asumislisään sen estämättä, mitä 2 momentin 2 kohdassa säädetään.

14 a §

Asumislisän määrä

Asumislisän määrä on enintään 80 prosenttia kuukausivuokrasta, käyttövastikkeesta taikka niihin rinnastettavista vuokrasopimuksen tai asumisoikeussopimuksen mukaisista kiinteän suuruisista kuukausittaisista asumismenoista.

Asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon:

- 1) 370 euron ylittävältä osalta, kun opiskelijan asuinkunta on Espoo, Helsinki, Kauniainen tai Vantaa;
- 2) 310 euron ylittävältä osalta, kun opiskelijan asuinkunta on Hyvinkää, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Kuopio, Lahti, Lohja, Nokia, Nurmijärvi, Oulu, Porvoo, Raisio, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sipoo, Siuntio, Tampere, Turku, Tuusula tai Vihti;
- 3) 270 euron ylittävältä osalta, kun opiskelijan asuinkunta on muu kuin 1 tai 2 kohdassa mainittu kunta tai asuinkunta on Ahvenanmaan kunta.

Jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempiensa omistamassa asunnossa, asumislisän määrä on enintään 83 euroa kuukaudessa.

Suomessa kansanopistossa, liikunnan koulutuskeskuksessa tai Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija on oikeutettu asumislisään, jonka määrä on 88,87 euroa kuukaudessa.

Ulkomailla vuokralla asuvan ja opiskelevan opiskelijan asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa.

Opiskelijan osuus asumismenoista saadaan jakamalla koko asunnon asumismenot asukkaiden lukumäärällä, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) 4 §, 8 §:n 2 momentti, 8 a ja 20 §, 27 §:n 2 momentti sekä 28 §, sellaisina kuin ne ovat, 4 §, 8 §:n 2 momentti sekä 20 ja 28 § laissa 1533/2016, 8 a § laissa 479/2017 ja 27 §:n 2 momentti laissa 1143/2017, sekä lisätään 9 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1241/2023, uusi 4 momentti seuraavasti:

4 §

Ruokakunta

Samassa asunnossa pysyvästi asuvat henkilöt kuuluvat samaan ruokakuntaan. Eri ruokakuntaan kuuluvat henkilöt, jotka hallitsevat osaa asunnosta erillisen vuokrasopimuksen tai sitä vastaavan hallintasopimuksen perusteella tai jotka on hoitosopimuksella sairauden tai vamman perusteella sijoitettu ruokakunnan hoidettaviksi. Tässä laissa asumistuen saajalla tarkoitetaan kaikkia ruokakunnan jäseniä.

Samaan ruokakuntaan kuuluvat aina samassa asunnossa asuvat aviopuolisot tai avopuolisot, heidän alaikäiset lapsensa sekä keskenään suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa olevat sukulaiset, jollei 5 momentista muuta johdu. Tässä momentissa tarkoitettuihin sukulaisiin rinnastetaan myös ottolapset ja lastensuojelulain (417/2007) 81 §:ssä tarkoitettut yksityisesti sijoitetut lapset.

Jos aviopuolisot asuvat välien rikkoutumisen vuoksi erillään eikä heillä ole yhteistä taloutta, heitä ei lueta samaan ruokakuntaan kuuluviksi.

Ruokakuntaa edustaa asunnonhaltija tai hänen puolisonsa, yhteisöruokakunnan valtuuttama henkilö taikka se, jonka nimissä erillinen vuokrasopimus tai sitä vastaava hallintasopimus on.

Ruokakuntaan ei kuulu opiskelija, joka opintotukilain (65/1994) 14 §:n mukaan on oikeutettu asumislisään, paitsi jos asumislisä on myönnetty opiskelijan toisella paikkakunnalla olevaa asuntoa varten.

8 §

Oikeus asumistukeen

Tämän lain mukaista asumistukea ei myönnetä:

1) opiskelijalle, joka opintotukilain 14 §:n mukaan on oikeutettu asumislisään, paitsi jos opiskelija tämän lain 4 §:n 5 momentin mukaan luetaan asumistukea saavaan ruokakuntaan;

2) opiskelijalle, jolla on oikeus maksuttomaan asuntolapaikkaan oppilaitoksen puolesta, ellei ole erityisen painavia syitä sille, että opiskelija ei voi ottaa asuntolapaikkaa vastaan;

3) avio- tai avopuolisoista muodostuvalle kahden henkilön ruokakunnalle, johon kuuluvalla on oikeus eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 8 §:n perusteella eläkkeensaajan asumistukeen;

4) ruokakunnalle, jonka ainoalla jäsenellä tai kaikilla jäsenillä on oikeus 3 kohdassa tarkoitettuun eläkkeensaajan asumistukeen.

8 a §

Ahvenanmaalaisen opiskelijan oikeus asumistukeen

Mitä tässä laissa säädetään opintotukilain 14 §:n mukaisesta asumislisästä, sovelletaan myös opintotuesta annetun maakuntalain (Ålands författningssamling 2006:71) mukaiseen asumislisään.

9 §

Hyväksyttävät asumismenot

Jos samassa asunnossa asuu opiskelija, joka 4 §:n 5 momentissa säädetyn nojalla ei kuulu ruokakuntaan, luetaan asumistukea määrättäessä ruokakunnan asumismenoiksi ruokakunnan jäsenten lukumäärää vastaava osuus asunnon asumismenoista, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta.

20 §

Asumistuen saajan ilmoitusvelvollisuus

Asumistuen saajan on ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle:

- 1) avioliiton solmimisesta ja avioliiton purkautumisesta;
- 2) avoliittoon menemisestä ja avoliiton päättymisestä;
- 3) ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden lukumäärän ja ruokakunnan kokoonpanon muuttumisesta;
- 4) ruokakunnan asunnosta pois muutosta ja asunnon vaihtumisesta;
- 5) ruokakunnan asumismenojen alentumisesta vähintään 50 euroa kuukaudessa;
- 6) ruokakunnan jatkuvien kuukausitulojen nousemisesta vähintään 400 euroa kuukaudessa;
- 7) ruokakuntaan kuuluvalla henkilöllä syntyvästä oikeudesta eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain mukaiseen asumistukeen;
- 8) alivuokralaisen ottamisesta ja alivuokralaisen pitämisestä luopumisesta;
- 9) ruokakunnan käytössä olevan asunnon hallintamuodon muuttumisesta;
- 10) ruokakuntaan kuuluvan henkilön ulkomaille muutosta ja ulkomaille oleskelusta;
- 11) ruokakuntaan kuuluvalla henkilöllä syntyvästä oikeudesta opintotukilain mukaiseen asumislisään;
- 12) samassa asunnossa asuvan opiskelijan asumislisäoikeuden päättymisestä.

27 §

Asumistuen tarkistamisen edellytykset

Asumistukea on tarkistettava myös, jos:

- 1) ruokakunnan jatkuvat kuukausitulot ovat nousseet vähintään 400 euroa tai alentuneet vähintään 200 euroa;
- 2) 9 §:ssä tarkoitetut ruokakunnan maksamat asumismenot muuttuvat vähintään 50 euroa kuukaudessa;
- 3) ruokakunta vaihtaa asuntoa tai asunnon hallintamuoto muuttuu;

4) ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden lukumäärä tai ruokakunnan kokoonpano muuttuu pysyvästi, ruokakunta ottaa alivuokralaisen tai luopuu alivuokralaisen pitämisestä;

5) jos ruokakuntaan kuuluva, samassa asunnossa asuva henkilö aloittaa opinnot, joiden perusteella hän on oikeutettu opintotukilain mukaiseen asumislisään tai hän muutoin tulee oikeutetuksi asumislisään taikka jos samassa asunnossa asuvan 4 §:n 5 momentissa tarkoitetun opiskelijan oikeus asumislisään päättyy.

28 §

Tarkistamisen ajankohta

Asumistuki tarkistetaan 27 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa:

1) 1 kohdan perusteella sitä kuukautta seuraavan kuukauden alusta, jonka 1 päivästä kohdassa tarkoitettu tulojen muutos on voimassa;

2) 2 ja 3 kohdan perusteella sen kuukauden alusta, josta muuttuneita tai uusia asumismenoja maksetaan koko kuukaudelta;

3) 4 kohdan perusteella sen kuukauden alusta, jonka 1 päivästä kohdassa tarkoitettu olosuhteiden muutos on voimassa;

4) 5 kohdan perusteella sen kuukauden alusta, josta oikeus asumislisään alkaa, tai sitä kuukautta seuraavan kuukauden alusta, jona oikeus asumislisään päättyy.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Helsingissä 10.10.2024

Pääministeri

Petteri Orpo

Liikunta-, urheilu-, ja nuorisoministeri Sandra Bergqvist

1.

Laki

opintotukilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 14 §, sellaisena kuin se on laissa 1213/2019, ja
lisätään lakiin uusi 14 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

14 §

Asumislisä

Asumislisä

Asumislisään on oikeutettu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vuokralla asuva ja opiskeleva opiskelija, jolla on asumismenoja. Asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa.

Asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka:

1) asuu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vanhempansa luona tai vanhempansa tai puolisonsa omistamassa asunnossa;

2) asuu Ahvenanmaan maakunnassa yhdessä oman tai puolisonsa lapsen kanssa;

3) saa eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaista asumistukea tai asuu samassa asunnossa mainitun lain mukaista asumistukea saavan puolisonsa kanssa.

Suomessa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija on oikeutettu asumislisään, jonka määrä on 88,87 euroa kuukaudessa.

Asumislisään on oikeutettu opiskelija, joka asuu vuokra-asunnossa tai asumisoikeusasunnossa.

Asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka:

1) asuu vanhempansa luona;

2) asuu samassa asunnossa oman tai puolisonsa lapsen kanssa;

3) asuu puolisonsa omistamassa asunnossa;

4) olisi oikeutettu maksuttomaan asuntolapaikkaan oppilaitoksen puolesta, ellei ole erityisen painavia syitä sille, että opiskelija ei voi ottaa asuntolapaikkaa vastaan;

5) saa eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaista asumistukea tai asuu samassa asunnossa mainitun lain mukaista asumistukea saavan puolisonsa kanssa.

Sen estämättä, mitä 2 momentin 2 ja 5 kohdassa säädetään, opiskelijalle voidaan kuitenkin myöntää asumislisä sellaisen asunnon asumismenoihin, joka on vuokrattu opiskelun vuoksi ja joka sijaitsee muulla paikkakunnalla kuin perheen vakituinen asunto.

Ulkomailla opiskelevalle myönnetään asumislisää samoin edellytyksin kuin

Suomessa opiskelevalle. Ulkomailla opiskelevalla ja asuvalla on kuitenkin oikeus asumislisään sen estämättä, mitä 2 momentin 2 kohdassa säädetään.

14 a §

Asumislisän määrä

Asumislisän määrä on enintään 80 prosenttia kuukausivuokrasta, käyttövastikkeesta taikka niihin rinnastettavista vuokrasopimuksen tai asumisoikeussopimuksen mukaisista kiinteän suuruisista kuukausittaisista asumismenoista.

Asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon:

1) 370 euron ylittävältä osalta, kun opiskelijan asuinkunta on Espoo, Helsinki, Kauniainen tai Vantaa;

2) 310 euron ylittävältä osalta, kun opiskelijan asuinkunta on Hyvinkää, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Kuopio, Lahti, Lohja, Nokia, Nurmijärvi, Oulu, Porvoo, Raisio, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sipoo, Siuntio, Tampere, Turku, Tuusula tai Vihti;

3) 270 euron ylittävältä osalta, kun opiskelijan asuinkunta on muu kuin 1 tai 2 kohdassa mainittu kunta tai asuinkunta on Ahvenanmaan kunta.

Jos opiskelija asuu vanhemmaltaan vuokraamassaan tai vanhempansa omistamassa asunnossa, asumislisän määrä on enintään 83 euroa kuukaudessa.

Suomessa kansanopistossa, liikunnan koulutuskeskuksessa tai Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija on oikeutettu asumislisään, jonka määrä on 88,87 euroa kuukaudessa.

Ulkomailla vuokralla asuvan ja opiskelevan opiskelijan asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa.

Opiskelijan osuus asumismenoista saadaan jakamalla koko asunnon asumismenot asukkaiden lukumäärällä, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta
20 .*

2.

Laki

yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) 4 §, 8 §:n 2 momentti, 8 a ja 20 §, 27 §:n 2 momentti sekä 28 §, sellaisina kuin ne ovat, 4 §, 8 §:n 2 momentti sekä 20 ja 28 § laissa 1533/2016, 8 a § laissa 479/2017 ja 27 §:n 2 momentti laissa 1143/2017, sekä lisätään 9 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1241/2023, uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Ruokakunta

Ruokakunta

Samassa asunnossa pysyvästi asuvat henkilöt kuuluvat samaan ruokakuntaan. Eri ruokakuntaan kuuluvat henkilöt, jotka hallitsevat osaa asunnosta erillisen vuokrasopimuksen tai sitä vastaavan hallintasopimuksen perusteella tai jotka on hoitosopimuksella sairauden tai vamman perusteella sijoitettu ruokakunnan hoidettaviksi. Tässä laissa asumistuen saajalla tarkoitetaan kaikkia ruokakunnan jäseniä.

Samaan ruokakuntaan kuuluvat aina samassa asunnossa asuvat aviopuolisot tai avopuolisot, heidän alaikäiset lapsensa sekä keskenään suoraan etenevässä tai takenevässä polvessa olevat sukulaiset. Tässä momentissa tarkoitettuihin sukulaisiin rinnastetaan myös ottolapset ja lastensuojelulain (417/2007) 81 §:ssä tarkoitettut yksityisesti sijoitetut lapset.

Jos aviopuolisot asuvat välien rikkoutumisen vuoksi erillään eikä heillä ole yhteistä taloutta, heitä ei lueta samaan ruokakuntaan kuuluviksi.

Ruokakuntaa edustaa asunnonhaltija tai hänen puolisonsa, yhteisöruokakunnan valtuuttama henkilö taikka se, jonka nimissä erillinen vuokrasopimus tai sitä vastaava hallintasopimus on.

Samassa asunnossa pysyvästi asuvat henkilöt kuuluvat samaan ruokakuntaan. Eri ruokakuntaan kuuluvat henkilöt, jotka hallitsevat osaa asunnosta erillisen vuokrasopimuksen tai sitä vastaavan hallintasopimuksen perusteella tai jotka on hoitosopimuksella sairauden tai vamman perusteella sijoitettu ruokakunnan hoidettaviksi. Tässä laissa asumistuen saajalla tarkoitetaan kaikkia ruokakunnan jäseniä.

Samaan ruokakuntaan kuuluvat aina samassa asunnossa asuvat aviopuolisot tai avopuolisot, heidän alaikäiset lapsensa sekä keskenään suoraan etenevässä tai takenevässä polvessa olevat sukulaiset, *jollei 5 momentista muuta johdu*. Tässä momentissa tarkoitettuihin sukulaisiin rinnastetaan myös ottolapset ja lastensuojelulain (417/2007) 81 §:ssä tarkoitettut yksityisesti sijoitetut lapset.

Jos aviopuolisot asuvat välien rikkoutumisen vuoksi erillään eikä heillä ole yhteistä taloutta, heitä ei lueta samaan ruokakuntaan kuuluviksi.

Ruokakuntaa edustaa asunnonhaltija tai hänen puolisonsa, yhteisöruokakunnan valtuuttama henkilö taikka se, jonka nimissä erillinen vuokrasopimus tai sitä vastaava hallintasopimus on.

Ruokakuntaan ei kuulu opiskelija, joka opintotukilain (65/1994) 14 §:n mukaan on oikeutettu asumislisään, paitsi jos asumislisä on myönnetty opiskelijan toisella paikkakunnalla olevaa asuntoa varten.

8 §

Oikeus asumistukeen

Tämän lain mukaista asumistukea ei myönnetä:

- 1) opiskelijalle, jolla on oikeus maksuttomaan asuntolapaikkaan oppilaitoksen puolesta, ellei hän erityisestä syystä voi ottaa asuntolapaikkaa vastaan;
- 2) kahden henkilön avio- tai avopuolisoista muodostuvalle ruokakunnalle, johon kuuluvalla on oikeus eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 8 §:n perusteella eläkkeensaajan asumistukeen;
- 3) ruokakunnalle, jonka ainoalla tai kaikilla jäsenillä on oikeus 2 kohdassa tarkoitettuun eläkkeensaajan asumistukeen.

8 §

Oikeus asumistukeen

Tämän lain mukaista asumistukea ei myönnetä:

- 1) opiskelijalle, joka opintotukilain 14 §:n mukaan on oikeutettu asumislisään, paitsi jos opiskelija tämän lain 4 §:n 5 momentin mukaan luetaan asumistukea saavaan ruokakuntaan;
- 2) opiskelijalle, jolla on oikeus maksuttomaan asuntolapaikkaan oppilaitoksen puolesta, ellei ole erityisen painavia syitä sille, että hän ei voi ottaa asuntolapaikkaa vastaan;
- 3) avio- tai avopuolisoista muodostuvalle kahden henkilön ruokakunnalle, johon kuuluvalla on oikeus eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 8 §:n perusteella eläkkeensaajan asumistukeen;
- 4) ruokakunnalle, jonka ainoalla jäsenellä tai kaikilla jäsenillä on oikeus 3 kohdassa tarkoitettuun eläkkeensaajan asumistukeen

8 a §

Ahvenanmaalaisen opiskelijan oikeus asumistukeen

Asumistukea ei myönnetä opiskelijalle, joka on oikeutettu opintotuesta annetun Ahvenanmaan maakuntalain (landskapslag 2006:71 om studiestöd) mukaiseen asumislisään. Opiskelija, joka on oikeutettu Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään, ei myöskään kuulu tämän lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ruokakuntaan.

Jos samassa asunnossa asuu Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään

8 a §

Ahvenanmaalaisen opiskelijan oikeus asumistukeen

Mitä tässä laissa säädetään opintotukilain 14 §:n mukaisesta asumislisästä, sovelletaan myös opintotuesta annetun maakuntalain (Ålands författningssamling 2006:71) mukaiseen asumislisään.

oikeutettu opiskelija, luetaan asumistukea määrättäessä ruokakunnan asumismenoiksi ruokakunnan jäsenten lukumäärää vastaava osuus asunnon asumismenoista, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta.

Asumistuki tarkistetaan sen kuukauden alusta, josta alkaen hakija tai ruokakuntaan kuuluva tai samassa asunnossa asuva henkilö on oikeutettu saamaan Ahvenanmaan maakuntalain mukaista asumislisää tai sitä kuukautta seuraavan kuukauden alusta, jona asumislisän saaminen päättyy.

Asumistuen hakijan ja saajan tulee ilmoittaa oikeudestaan tai ruokakuntaan kuuluvan tai samassa asunnossa asuvan henkilön oikeudesta Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään sekä asumislisäoikeuden päättymisestä.

9 §

Hyväksyttävät asumismenot

9 §

Hyväksyttävät asumismenot

Jos samassa asunnossa asuu opiskelija, joka 4 §:n 5 momentissa säädetyn nojalla ei kuulu ruokakuntaan, luetaan asumistukea määrättäessä ruokakunnan asumismenoiksi ruokakunnan jäsenten lukumäärää vastaava osuus asunnon asumismenoista, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta.

20 §

Asumistuen saajan ilmoitusvelvollisuus

Asumistuen saajan on ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle:

- 1) avioliiton solmimisesta ja avioliiton purkautumisesta;
- 2) avoliittoon menemisestä ja avoliiton päättymisestä;
- 3) ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden lukumäärän ja ruokakunnan kokoonpanon muuttumisesta;
- 4) ruokakunnan asunnosta pois muutosta ja asunnon vaihtumisesta;

20 §

Asumistuen saajan ilmoitusvelvollisuus

Asumistuen saajan on ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle:

- 1) avioliiton solmimisesta ja avioliiton purkautumisesta;
- 2) avoliittoon menemisestä ja avoliiton päättymisestä;
- 3) ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden lukumäärän ja ruokakunnan kokoonpanon muuttumisesta;
- 4) ruokakunnan asunnosta pois muutosta ja asunnon vaihtumisesta;

Voimassa oleva laki

- 5) ruokakunnan asumismenojen alentumisesta vähintään 50 euroa kuukaudessa;
- 6) ruokakunnan jatkuvien kuukausitulojen nousemisesta vähintään 400 euroa kuukaudessa;
- 7) ruokakuntaan kuuluvalla henkilölle syntyvästä oikeudesta eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain mukaiseen asumistukeen;
- 8) alivuokralaisen ottamisesta ja alivuokralaisen pitämisestä luopumisesta;
- 9) ruokakunnan käytössä olevan asunnon hallintamuodon muuttumisesta;
- 10) ruokakuntaan kuuluvan henkilön ulkomaille muutosta ja ulkomailla oleskelusta.

27 §

Asumistuen tarkistamisen edellytykset

Asumistukea on tarkistettava myös, jos:

- 1) ruokakunnan jatkuvat kuukausitulot ovat nousseet vähintään 400 euroa tai alentuneet vähintään 200 euroa;
- 2) 9 §:ssä tarkoitetut ruokakunnan maksamat asumismenot muuttuvat vähintään 50 euroa kuukaudessa;
- 3) ruokakunta vaihtaa asuntoa tai asunnon hallintamuoto muuttuu; tai
- 4) ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden lukumäärä tai ruokakunnan kokoonpano muuttuu pysyvästi, ruokakunta ottaa alivuokralaisen tai luopuu alivuokralaisen pitämisestä.

Ehdotus

- 5) ruokakunnan asumismenojen alentumisesta vähintään 50 euroa kuukaudessa;
- 6) ruokakunnan jatkuvien kuukausitulojen nousemisesta vähintään 400 euroa kuukaudessa;
- 7) ruokakuntaan kuuluvalla henkilölle syntyvästä oikeudesta eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain mukaiseen asumistukeen;
- 8) alivuokralaisen ottamisesta ja alivuokralaisen pitämisestä luopumisesta;
- 9) ruokakunnan käytössä olevan asunnon hallintamuodon muuttumisesta;
- 10) ruokakuntaan kuuluvan henkilön ulkomaille muutosta ja ulkomailla oleskelusta;
- 11) ruokakuntaan kuuluvalla henkilölle syntyvästä oikeudesta opintotukilain mukaiseen asumislisään;
- 12) samassa asunnossa asuvan opiskelijan asumislisäoikeuden päättymisestä.

27 §

Asumistuen tarkistamisen edellytykset

Asumistukea on tarkistettava myös, jos:

- 1) ruokakunnan jatkuvat kuukausitulot ovat nousseet vähintään 400 euroa tai alentuneet vähintään 200 euroa;
- 2) 9 §:ssä tarkoitetut ruokakunnan maksamat asumismenot muuttuvat vähintään 50 euroa kuukaudessa;
- 3) ruokakunta vaihtaa asuntoa tai asunnon hallintamuoto muuttuu;
- 4) ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden lukumäärä tai ruokakunnan kokoonpano muuttuu pysyvästi, ruokakunta ottaa alivuokralaisen tai luopuu alivuokralaisen pitämisestä;
- 5) jos ruokakuntaan kuuluva, samassa asunnossa asuva henkilö aloittaa opinnot, joiden perusteella hän on oikeutettu opintotukilain mukaiseen asumislisään tai hän muutoin tulee oikeutetuksi asumislisään taikka jos samassa asunnossa asuvan 4 §:n 5

momentissa tarkoitettun opiskelijan oikeus asumislisään päättyy.

28 §

Tarkistamisen ajankohta

Asumistuki tarkistetaan 27 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa:

1) 1 kohdan perusteella sitä kuukautta seuraavan kuukauden alusta, jonka 1 päivästä *mainitussa* kohdassa tarkoitettu tulojen muutos on voimassa;

2) 2 ja 3 kohdan perusteella sen kuukauden alusta, josta muuttuneita tai uusia asumismenoja maksetaan koko kuukaudelta;

3) 4 kohdan perusteella sen kuukauden alusta, jonka 1 päivästä mainitussa kohdassa tarkoitettu olosuhteiden muutos on voimassa.

28 §

Tarkistamisen ajankohta

Asumistuki tarkistetaan 27 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa:

1) 1 kohdan perusteella sitä kuukautta seuraavan kuukauden alusta, jonka 1 päivästä kohdassa tarkoitettu tulojen muutos on voimassa;

2) 2 ja 3 kohdan perusteella sen kuukauden alusta, josta muuttuneita tai uusia asumismenoja maksetaan koko kuukaudelta;

3) 4 kohdan perusteella sen kuukauden alusta, jonka 1 päivästä kohdassa tarkoitettu olosuhteiden muutos on voimassa;

4) 5 kohdan perusteella sen kuukauden alusta, josta oikeus asumislisään alkaa tai sitä kuukautta seuraavan kuukauden alusta, jona oikeus asumislisään päättyy.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .